

„...etikai-filozófiai kérdés: van-e joga az embernek ahhoz, hogy maga válassza meg a halálának körülményeit, hogy ha már elviselhetetlen számára az élet, méltósággal fejezhesse be?”
▶ *Mégis, kinek a halála?* – 8. oldal

„Azért érkeztünk, hogy – magyar médiumként először – evangélikus istentiszteletet közvetítsünk a Felvidékről.”
▶ *A Duna Televízióval Sajógömörben* – 4. oldal

Evangelikus Médiumhely Albertiben ▶ 5. oldal
Fiatalkor emlékeztet a hatvan esztendeje kivégzett Dietrich Bonhoefferre ▶ *Összeállítás a 6–7. oldalon*
Lelkészkutatás Szolnokon ▶ 3. oldal
Isten listája ▶ 9. oldal
Emlékezés Mátis Istvánra ▶ 10. oldal

Megválasztották Róma 265. püspökét

Megmentett örökség

A Répcelak–Csánigi Evangélikus Egyházközösség csánigi társgyülekezetében az egyháztörténet tanúsága szerint már 1590-ben lutheránus lelkészt avattak. Ez azt jelenti, hogy akkoriban itt már minden bizonnyal parókus lelkész szolgált. 1600 körül a Rába-parti Nickről gondolták a település gyülekezetét, majd az ellenreformáció után újra önállósult, és Répcelak anyagyülekezeté lett. A 20. század elején az itt élő evangélikusok – az iskolaépületük mellé – megvásárolták a falu közepén lévő magtárat, majd imaházzá alakították át.

FOTO: MENYES GYULA

▶ *Folytatás a 3. oldalon*

A renovált csánigi imaház „örökösei”

A család a szeretet mesterműve

▶ **Nem új családmodellre van szüksége a 21. század emberének ahhoz, hogy a válságba került családok problémáit meg tudja oldani, hanem új életstílusra, amelynek az alapja a kölcsönös szeretet. Ez a szeretet pedig csak akkor tud élő maradni, ha Istenből fakad, aki a családot mint a szeretet mesterművét alkotta meg. Ez volt az egyik fő gondolata annak a nemzetközi családfesztiválnak, amelyet április 16-án, szombaton rendeztek meg a Fokolare mozgalom kezdeményezésére. Az esemény egy időben zajlott öt kontinens több mint százötven városában, közel kétszáz ezer ember részvételével. A különböző helyszíneket a délután folyamán műholdak segítségével egyetlen nagy hálózattá kapcsolták össze.**

Magyarországon két helyszínen – Budapesten, a Nemzeti Sportcsarnokban és a szentesi Dr. Papp László Városi Sportcsarnokban – összesen mintegy három ezer fő vett részt a rendezvényen. A fesztivál a családok ünnepe volt, amelyet az a céllal rendeztek meg, hogy felhívják a figyelmet a család értékeire, a kölcsönös szeretetre épülő kapcsolatokról kibontakozó lehetőségekre és arra, hogy milyen alapvető szerepet játszik a család az egyén és a társadalom épülésében.

és az egymásra való odafigyelés élteti őket, akkor a környezetüknek is Krisztust tudják sugározni” – fejtette ki az evangélikus egyház elnök-püspöke.

A katolikus egyház képviselője, dr. Bíró László családférfi püspök emlékeztetett arra, hogy az ember mindig a szeretet célja, ne pedig eszköze legyen a családban. Ne azért szeressük az embert, amire képes, hanem önmagáért; azért, amiért Isten megteremtette – mondta.

Az egész napos program során olyan

A budapesti rendezvényen megszólaló házaspár számára nem lehetett könnyű a döntés: vállalták, hogy megosztják a kapcsolatuk válságáról szóló tapasztalataikat a nagy létszámú közönséggel. De megérté, hiszen segítségükkel sokan elgondolkodhattak arról, hogy mennyi múlik az őszinte beszélgetésen és azon, hogy a családban jelentkező válságokat a megbocsátás és az újrakezdés szellemében próbáljuk megoldani. Nem kevésbé zárta szívébe a hallgatóság azt a házaspárt, akik két egészséges gyermekük mellé két olyan fogyatékos kislányt fogadtak be családjukba, akik soha nem lesznek képesek az önálló életvitelre, de a szülők meg voltak győződve arról, hogy döntésük a család épülését, teljesebbé válását szolgálhatja. A nagykamasz gyermekeit nevelő édesanya tanácsa pedig jó útravalóul szolgálhatott mindenkinek korosztályra való tekintet nélkül: „Állítsunk egyet a szeretet fokmérőjén, amikor nehézségek vannak otthon! Ilyenkor azt kell megtalálni, hogy mi az, ami növelheti közöttünk a szeretetet.”

A program délután a római Capitoliumon zajló központi rendezvény élő közvetítésével folytatódott, amelyet a világ több mint negyven tévécsatornája vett át. Itthon a Duna Televízió sugározta a programot, amelyben a világ kilenc városában megrendezett családfesztiválok helyszínein között létesült interaktív kapcsolat Sao Paulótól kezdve Algíron át Tokióig. Ennek keretében a rövid riportok segítségével a kultúrák és vallások közötti párbeszéd példáival találkozhattunk, és megtapasztalhattuk a családban megélt kapcsolatok egyetemességét.

A fesztivál előkészítésére országsszerte fórumokat, kerekasztal-beszélgetéseket, baráti találkozókat szerveztek családok, házaspárok, civil szervezetek együttműködésével. Ezek a fórumok tovább folytatódnak a családfesztivál után is. Egymás segítségének, az egymásra való odafigyelésnek különösen értékes formáját adhatják, hozzájárulva többek között a Fokolare mozgalom alapítójának, Chiara Lubichnak a záróüzenetében elhangzottakhoz is: „Legyen a család, amely minden kulturális és társadalmi környezetben a kölcsönös szeretetre hivatott, a társadalmi élet forrása, alapvető értéke és az egyetemes testvériség melegágya.”

■ HAÁZ ANDREA

Lapzártánk után érkezett a hír, hogy a konklávé 2005. április 19-én, 18 óra előtt néhány perccel a 78 éves Joseph Ratzinger bajor bíborost választotta meg a római katolikus egyház 265. pápájává. A bíborosi kollégium volt dékánja, az elhunyt II. János Pál pápa egyik legközelebb munkatársa XVI. Benedek néven kezdte meg főpásztori szolgálatát.

Hafenscher Károly, a Magyarországi Evangélikus Egyház szóvivője a fehér füst felszálltakor – első reagálásként – a következőket nyilatkozta az MTI-nek: „Örömmel fogadtuk a hírt, hogy római katolikus testvéregyházunk konklávéja eredményesen szavazott, és megválasztotta az új főpásztort. Imádkozó szeretettel és áldást kívánva gondolunk római testvéreinkre és Róma új főpásztorára, abban a reményességben, hogy az új egyházfő méltó utódja lesz II. János Pálnak, és ökumenikus lelkiülettel végzi küldetését.”

D. Szabik Imre, egyházunk elnök-püspöke az új pápa személyének bejelentését követően lapunknak és az MTI-nek az alábbi közleményt juttatta el: „Az egyház Urának gazdag áldását kívánjuk az új pápa, XVI. Benedek életére és szolgálatára a Magyarországi Evangélikus Egyház nevében. Vezesse a Szentlélek Isten magas tisztségében felelős szolgálatát, irányítsa szívét a más felekezettű keresztények iránti nyitottságra, szeretetre és aktív együttműködésre. Hordozza imádságában az egész teremtettség életét, az evangélium terjesztését, és áarassa Krisztus fényt és világlósságot adó igalmát.”

Gyógyító zene

Rembrandt az egyik képén Saul és Dávid alakját ábrázolja. Saul fél, nyugtalan, kétségbe van esve. Elvesztette Istent, és ezért nincs reménye, nincs jövője. Ráadásul a „gonosz lélek kezdé gyötörni őt” (1Sám 16,14; Károli-fordítás). Saul király Dávidot hívatta, hogy zenéjével felderítse őt, és űzze el szomorú gondolatait. Ezért lett a hárfázó Dávid az *egyházi zene védőszentje, szimbóluma*.

A lecsillapítás, a vigasztalás valóban a zene egyik feladata. A csetneki (Szlovákia) evangélikus templom orgonáján a következő felirat olvasható: „Az édes dallam felüldíti a szomorú szíveket” (Dulcisonum reficit tristia corda melos). Idekívánkozik Luther mondása: „Hagyjátok, hogy zoltárt énekeljek, hogy gyötörjem az ördögöt.”

Nem csak Saulnak voltak nehéz órái és szomorú gondolatai. Előbb-utóbb mindenkit utolérnek a gondok. A bajt, betegséget azonban az teszi igazán gyötrelmessé, hogy a kísértő ilyenkor szomorú gondolatokat sugall. Sokféle szomorúság van, de a gyökere minden szomorúságnak az, hogy az ember elszakadt Istentől. Így volt ez Saul esetében is. Mi sokszor elutasítjuk ezt a gondolkodást, mondván: „Ne keverjük bele Istent mindenbe.” Sajnos szeretjük Istent kizárni mindenből, még a szomorúságunkból is.

Az egyházi zene vasárnapja van. Ne gondoljuk azt, hogy maga a zene vigasztal. Kétségtelen, hogy hatalmas ereje van, de a zene csak eszköz lehet Isten kezében. Dávid zenéje is csak azért derített fel Sault, mert Dávid Isten embere volt, más szóval: harmóniában volt Istennel. Nyugtalan korban élünk. Valahogy ez

tükröződik a mai zenében is. Nem véletlen, hogy a régi zeneszerzők közül napjainkban egyértelműen Bach a legkedveltebb. Szomjasan isszuk zenéjét, mert benne Isten rendjét, harmóniáját érezzük. Sőt valaki azt mondta: Bach zenéjének Keresztelő János-i vonásai vannak, mert Jézus Krisztusra irányítja a figyelmet. Bach, a „zenélő lutheránus” nemcsak valóságos, egyházi zenét írt, hanem szimbolikusan írta kottái fölé „J.J.” (Jesu Juva, azaz: Jézus, segíts). Zenéje nem csupán a teremtő Istent ismeri, hanem a Megváltót hirdeti! Egyik művében megrázóan vallja: „Jöjj ó halál, jöjj drága csend, / Meglátom Jézust végre” (*Komm süßer Tod; Schemelli énekeskönyve*). Zenéjét hallgatva újra meg újra megragad az a kítőző öröm, amelyet akkor fejez ki, amikor Jézusról szól. Hitének gyökere nem valami homályos vallásosság talaján áll. Az akkor már nem használatos Luther-énekek közül huszat felhasznál kantatáiban. Bachnak a reformációhoz való kötődése olyan erős, hogy nem egy modern kutató újabban „második Lutherként” is emlegeti.

Elmondhatjuk, hogy Bach csodálatos zenéjében *folytatódott a hárfázó Dávid szolgálata*. Lecsendesít, megnyugtat azáltal, hogy tekintetünket a megfeszített és feltámadott Krisztusra irányítja.

Amikor egy-egy nehéz nap után talán fáradtan, idegesen leroskadunk a tévé elé, és épp a nyugtató tableta vagy az üveg után nyúlunk, gondoljunk a gyógyító zenére! Legyen ott egy kazetta vagy CD, és szólaljon meg a gyógyító egyházi zene, amely kiemel bennünket gondjainkból, és feleml Istenhez.

■ GÁNC S ALADÁR

FOTO: ZEMLENYI JÁNOS

A keresztény értékek továbbadására hívta fel a figyelmet a rendezvény egyik védnöke, D. Szabik Imre püspök: „Ma a családok elsősorban a materiális feltételeket igyekeznek biztosítani, holott fontosabb lenne a hit értékeinek a továbbadása. A humánomot is ezek az értékek alapozzák meg, és ebben minden keresztény egyház egyetért – folytatta –, hiszen ugyanazok a krisztusi értékek kötnék össze bennünket. A házaspároknak együtt, egy irányba kellene nézniük: Krisztusra. Ha az egymás iránti szeretet

családok példájával találkozhattunk, amelyek tagjai kapcsolataikban a szeretet arany szabályát megtartva – „Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük...” (Mt 7,12) – a családban tudják kibontakoztatni egyéniségüket házastársként, szülőként, nagyszülőként, gyermekként. A programban megszólaló házaspárok segítségével végigkísérhettük az ember életútját a családon belül a párválasztás, a gyermeknevelés idején, az idősök gondozásának különböző pillanataiban.

É L Ő V Í Z

A jövő zenéje

„A keresztény könnyűzene a jövő zenéje” – olvastam egy internetes honlapon. Riasztóan hatott rám ez a „profécia”. Igen mély fájdalmat okoz számomra az a tapasztalat, hogyan oszt meg hívő közösségeket, családokat, ront meg baráti, rokoni kapcsolatokat a keresztény tartalmú, ám különböző stílusú, évről-évre zene melletti kardoskodás.

Vannak vegetáriánusok és vannak mindenevők. De a barátságukat nem rontják meg különböző táplálkozási szokásaik. Vannak profi sakkmeztérek és bravúros kosárlabdázók. De a két sportágat összehasonlítani, művelőik közt szakadékokat robbantani ostobaság lenne. Jól megférnek egymás mellett – hiszen sport mindkettő –, és nem baj, ha értik és élvezik egymás játékát.

Nem a zenei „mindenevés” feltétlen elfogadhatósága a célom, erre nincs „jogosítványom” (bár elgondolkodtató, hogy a táplálkozási piramisokban mindenfajta ételnek helye van, még a habos tortának is...). Inkább azon töprengök, hogy milyen lesz „a jövő zenéje”. A jövő alatt ezúttal nem a 22. századot értem, hanem az örök jövőt. Azt, amikor megszámlálhatatlan sokaság énekel majd a Bárány énekét. Milyen stílusban fogunk énekelni? Hiszem, hogy jelen lesznek az őskeresztény himnuszok szerzői, a középkori egyház zenéjének meghatározó egyéniségei, énekszerző reformátorok, jelen lesz Bach, jelen lesznek a kortárs „komolyzene” keresztény szerzői és a modern irányzat képviselői is – akkor már erősítő és keverőpultok nélkül. Nem lesz káosz? Nem lesz elveszítve a zűrzavar? Nem lesz rivalizálás az üdvözült csoportok között, hogy melyikük dicsőítése tetszik jobban Istennek? Tudjuk, hogy nem lesz, mert ezek csupán a világkorszak belénk ivódott jellemzői.

Akkor mégis milyen lesz? Nem tudom. De egyvalamiben biztos vagyok: mindenki a saját énekét fogja énekelni saját személyiségének egyedi stílusában. A földi élet során minden hívő megismeri Istent, akinek a személyisége rendkívül gazdag, és tulajdonságainak tárháza felfoghatatlanul színes. Mindenkinél személyesen rejteget és közöl önmagából valami egészen egyedit. Minden hívő, aki él (élt) a földön, talál Istenben valami olyat, ami számára – és csak számára – nagyon fontos. Isten személye és velünk való bánásmódja személyre szabott. Amit megértettünk belőle, amilyenek megismertük őt, azt fogjuk ott, a színe előtt megénekelni. Azért fogjuk énekelni, nem pedig elmesélni, mert a próza a megértés-ráérzés-tapasztalat túlcsoorduló földi pillanataiban is kevésnek, erőtlenné bizonyul. Hogyne zengene ének – elnyújtva vagy ritmikusan, rekeszből vagy torokból, de mindenképpen szívből – ott, a színről színre való látás élményében? Ez lesz az az új ének, amelyről ezt olvashatjuk a Bibliában: „...senki sem tudta megtanulni ezt az éneket, csak (...) akik áron vették meg a földről...” (Jel 14,3)

Várom a jövő zenéjét. Ez nem életuntaság, csupán a harmónia utáni vágy megnyilvánulása. Mert itt nincs harmónia. A zenében van, de a zene művelői között nincs. Nem vagyok zenész, csupán a zenét nagyon szeretem, művelő és annak minden műfaját életbe beilleszteni kívánó keresztény. De van Istenem, akit folyamatosan és egyre jobban megismerem, és a vele való kapcsolatomat teljes szívvel fogom énekelni a megbékélt énekesek táborában.

■ BÁLINT GYÖNGYI

SEMPER REFORMANDA

„Igenis a Szentlélek azért adatik a mennyből, hogy a keresztény ember haláláig a Krisztust dicsőítse, és az ő szent nevét vallja.”

► Luther Márton: A szolgáló akarata (Jakabné Csizmazia Eszter, Weltler Ödön, Weltler Sándor fordítása)

HÚSVÉT ÜNNEPE UTÁN 4. VASÁRNAP (CANTATE) – Mt 21,14–17

Templomi csendháborítás

Természetesen a templom szent hely. Azért ülünk be padjaiba, hogy a Szenttel találkozzunk. Ehhez áhítatos csend szükséges, hogy módunk legyen megszabadulni a világ sokféle zajától, amely hétközben fülünkön át elménkbe rágja magát. Áhítatos csend szükséges ahhoz, hogy lecsillapodjanak szívünk tajtékzó hullámai, amelyeket az élet viharai korbácsolnak fel. Áhítatos csend szükséges ahhoz, hogy imádságos lélekkel rá tudjunk hangolódni a szent hullámhosszra. Áhítatos csend szükséges ahhoz, hogy az orgona szelíd dallamának harmóniája békességet teremtsen bensőnkben, s hogy a prédikációban zavartalanul magunkba tudjuk szívni Isten igéjét. Áhítatos csend szükséges ahhoz is, hogy nyelvünkkel méltó módon izelhesünk Krisztusunk testét és véréit. Ki memé e szükségességet tagadni?

Természetesen a templom szent hely. Isten maga lakik benne, ott vele lehet találkozni. Nem illő hát, hogy bármi megzavarja e szent randevút. Még lépni is csak meztláb, levett sarokkal, nesztelenül szabad. Még lelkiünket is lemeztenítjük öléltte, hogyne kellene kizárnunk a világ zaját is, elcsendesítenünk a magunk által keltett hangokat is? Szent hely. Csend legyen hát falai között...

Micsoda orcátlanság ez a harsogó lárma, egyetlen üdvívalgás?! Mit keresnek itt a társadalom kinasztítottjai, a vakok és bénák, hogy felverjék a béke csendjét? Milyen nevetlen dolog, hogy a prédikációba belegyűgög egy csecsemő, belekurjant egy kisded? Senki nem figyel már a prédikációra, magára vonja a gyülekezet tekintetét és figyelmét kisfiam sikongatása. Hallgattassák el nyomban! Vagy ha nem sikerül csendre inteni, hát ki kell vinni, hogy ne zavarja az áhítatos légkört! Ki kell iktatni minden zavaró tényezőt!

Egyáltalán ki merészel a templomban feltűnést kelteni? Mi ez a tumultus itt kereskes székben ülőkből, hallókészülékekből, szódásüveg-dioptriájú szemüveget viselőkből, mindenféle szedett-vedett koldustársaságból, rendbontókból, randálrozó gyermekekből?! Ez igazán nem illendő. Jézus, utasítsd őket rendre, hallgattassd el őket – vagy mi hallgattatunk el téged, megemésztiünk haragunk lobogó tüzével! A rend zord őrei csak tudják, hogy mire van szükség a szent helyen: ha ők csendre intenek, akkor csendnek kell lennie, rendnek kell lennie.

Ők még Istennél is jobban tudják, hogy mi a rend Isten házában. Úgy látszik, sosem olvasták Izrael nagy királyának éne-

két, hiszen akkor tudnák, hogy ezek a zajongó gyermekek és csecsemők Isten dicsőségét hirdetik... Jézus e visszautalással rámutat, hogy Isten házában fő ismerve nem az ájtatos néma csend és a hűvös nyugalom, hanem az éneklő dicsőítés, a zengő hozsannázás. Az illő a szent helyhez, hogy a Szentet dicsőítsék benne, hogy népe új éneket zengjen neki. Nem énekelnek az írástudók? Hát daloljanak a halászok! Nem ugrálnak örömmükben az egészségesek? Hát perdüljenek táncra a csonkabonkák! Nem dicsőítik Istent a felnőttek? Hát hozsannáznak a gyermekek és a csecsemők!

Emlékeztünk arra is, amikor a frigyiláda Jeruzsálembé érkezett, Dávid pedig örömtáncot lejtett – felesége, Míkal viszont megutálta miatta. Most Dávid utódai köszöntik Dávid Fiát, és a főpapok meg az írástudók gyűlnak haragra. Nem értik, hogy a szívnek semmiféle regulával nem lehet parancsolni. Nem értik, hogy az ő hűvös, mértékletes, kiszámított istentiszteletük alternatívája nemcsak a káosz lehet, hanem a lélek kitörő, boldog éneke is. Végképp nem értik, hogy a maguk mérhetetlen józanságú istentisztelete helyett jobban tetszik Istennek a felszabadult, belső öröm, az

A VASÁRNAP IGÉJE

éneklő ujjongó dicsőítés, a gyermekded halleluja.

Hit nélkül élve igen könnyű szabályokhoz igazítani vallásos tevékenységünket. A hit nem ismer mesterséges korlátokat – a Lélek szabadságát lélegzi. Hit nélkül Isten tisztelete szertartásokra korlátozódik, míg a hit átjárja az egész embert, és épp ezért szétfeszíti az emberi korlátokat. Így lesz a templomországból felháborodott dühöngők hordája, akik a rend nevében készek megfojtani a hitet. És így lesz a templomi csendháborítók, a rendbontó kicsinyekből éneklő Istennek dicsőiséget szerző sereg.

Állj be te is a sorba, és légy bátran templomi csendháborító! Magasztald teljes szívből az Urat, dicsérd őt énekekkel! Kiáltd te is gyermeki hittel, teli torokból: „Hozsanna a Dávid Fiának!” (Mt 21,9)

■ SZAKÁCS TAMÁS

Imádkozzunk! Dávid Fia, Isten Fia! Hadd szálljon énekünk szabadon feléd! Bár sokan el akarják hallgattatni egyházadban a magasztalás hangját, mert megtöri áhítatuk csendjét, te mégis add Lelkedet, hogy el ne némuljon ajkunk, hanem méltóképpen zengjük dicsőretdet! Ámen.

Oratio œcumenica

Mindenható, kegyelmes mennyei Atyánk, kérünk téged, hallgass meg néped fohászkodását. Amikor most eléd terjesztjük hálaadásunkat és könyörgésünket, legyen kedves előtted a mi imádságunk.

Köszönjük neked éltető igédet: törvényed tisztító erejét és igazságát, evangéliumod örömet, mely mindenkor az életnek a halál felett aratot diadalát hirdeti. Kérünk, adj nekünk mindenkor hálás szívet, hogy örömmel tekintsünk isteni szereteted nagyságára. Tedd teljessé köztünk üdvözítő akaratot munkálkodását. Részesítsd gondviselésed kegyelmében egyházadat, és naponként add meg neki mindazt a jót, amellyel neved dicsőségére hűségesen hirdetheti igédet az emberek között!

Köszönjük e megszentelt napot, a pihenés és a lelki töltkezés idejét. Az elmúlt heti eredményeinkért neked mondunk dicsőretdet; botlásainkat, tévedéseinket a te bűnbocsátó szeretetedbe ajánljuk. Istenünk, kérünk,

légy velünk az eljövendő héten is, intéseddal, áldásoddal kísérj utunkon.

A tőled jövő szeretet arra indít bennünket, hogy megemlékezzünk előtted az egész világról. Ne feledkezzél meg azokról a népekről, amelyek nyomorúságban szenvednek. Indítsd irgalomra irántuk a mi szívünket is, hogy könyörgéssel, szeretetből fakadó tetteinkkel enyhíteni igyekezzünk megpróbáltatásaikat. Kérünk, te tedd bölcsébbé a világ vezetőit, a vagyon- és hatalomszerzésben te adj nekik önmérsékletet. Add meg nekünk, Istenünk, hogy e gyönyörű bolygón, melyet minden népnek lakóhelyül rendeltél, nagyobb béke legyen, és több örömező ének. Benned való örömtől, megelégedettséget kérünk a hazánkban és határainkon túl élő honfitársaink számára is.

Teremtő Istenünk, kérünk, te légy őrizője a családok békéjének. Oltalmazd és védj az árván maradt, szét-

redezett családokban szenvedő gyermekeket! Szabadíts meg minket a nélkülözéstől és a pazarló fényűzéstől! Tisztes megélhetést kérünk tőled minden családfenntartónak. Áldd meg a szülőket megelégedettséggel, hogy elegendő időt szánjanak gyermekeikre, s a tőled tanult szeretettel irányítsák őket a te utadon! Adj vigasztalókat beteg, elesett, magányos embertársaink mellé, és az élet harcaiban megfáradt idősöknek te adj csendes öregséget, bölcsességükre, tudásukra, hitükre odafigyelő fiatalokat! Életük végső harcában te állj a hozzád készülőkk mellett, Szentlelked erejével te vigasztald a gyászolókat!

Végezetül könyörgünk hozzád családunkért és önmagunkért. Add meg nekünk a jó reménységet és az erős bizodalmat, hogy itt a földön a te dicsőítőretdre élhetünk, s egykor majd mi is ott lehetünk a te országod örömeiben Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.

LITURGIA – VISELKEDÉS – MAGATARTÁS 4.

LITURGIKUS SAROK

A gyülekezet

► Amikor 1970 őszén Kőszegen megkezdtem segédlelkésszi szolgálómat, először találkoztam egy, a templom két bejáratánál is kifüggesztett plakáttal, amelyet a zalaegerszegi gyülekezet nőegylete adott ki – emlékezetem szerint – valamikor az 1920-as évek vége felé. A plakát pontokba szedve tanítja a gyülekezet tagjait a templomhoz, az istentisztelethez méltó magatartásra. Egyik-másik mondata ma már régiesnek, idegennek is tűnhet, de tény, hogy azok, akik a plakátot készítették, pontosan tudták, hogy a méltó, helyes istentiszteleti magatartást a gyülekezetnek is tanulnia kell.

A tanulás leghatékonyabb módja a példaadás, illetve a jó értelemben vett szoktatás volt, és az lenne ma is. A nagyszülők, a szülők és a gyermekek együtt vettek részt az istentiszteleteken, és a gyermekek – mint oly sok mást is az életben – a szülők példáját követve sajátították el az istentiszteleti magatartás

hagyományos elemeit. De hol van ez már? Ezért először azt kell minden hitestvérem szívére helyeznem: nem elég – bűnbakot keresve – panaszkodni istentiszteleteink látogatottságának szomorú statisztikája miatt. Tudnunk kell, hogy az istentisztelet az egész gyülekezet alkalma, amelyet nem a lelkész „tart”, hanem a gyülekezet közössége együtt ünnepel. Az ünnepnek pedig megvan a jó rendje, s abban nemcsak a liturgusnak, az igehirdetőnek, de az egész gyülekezetnek szolgálata, feladata van. A gyülekezet tevékeny részvétele, belülről fakadó aktivitása nélkül csonka az ünnepelésünk, hideg, lelketlen az istentisztelet.

Kezdjük mindjárt az elején! Megérkezünk a templomba, talán nem is késünk el, elfoglaljuk szokott helyünket. Ha netalán egy betévedt idegen merészelte elfoglalni, akkor ahelyett, hogy kedvesen köszöntենék, közöljük vele, hogy az a mi helyünk, szíveskedjék arébb menni. Ha még van egy-két perc, a mellettünk ülő – ha éppen beszélő viszonyban vagyunk – nemcsak köszöntjük, de elmélyült társalgásba kezdünk vele. Megbeszéljük, hogy X. és Y. miért

van, vagy miért nincs itt; megállapítjuk, hogy ferdén állnak a gyertyák, és hogy a vázát is kitisztíthatta volna az egyházi, valamint kitérgetjük, hogy milyen az időjárás – témakosarunk kimeríthetetlen... Pedig kikereshetnénk a kezdőéneket, és csendben, az alkalomért, a szolgáló lelkészért, gyülekezetünkért imádkozva várhatnánk, hogy elkezdődjék az istentisztelet.

Aztán elkezdődik; szól már az orgona, felcsendül a koráldallam, némelyek énekelnek is. Láthatóan egyre többen vannak azonban gyülekezeteinkben, akik csak hallgatják, de nem énekelik az énekeinket. (Egyáltalán nem vigasztal bennünket, hogy „Kodály országában” ez általános nyomorúság. Ma már iskolai ünnepélyeken sem ritka, hogy a diáksereg – tanáraival az élen – meghallgatja a Himnusz.) Hát igen, a gyülekezetnek az istentiszteleten való aktív részvétele itt kezdődik, a közös énekléssel.

A gyülekezet csak úgy lesz közösséggé az istentiszteleten, ha nem marad közönség. Több évtizedes lelkésszi szolgáló tapasztalata alapján mondhatom: pontosan érzékelhető az is, hogy figyel-e a gyülekezet az igeolvasásra, az igehirde-

tésre, vagy csak testben vannak jelen a gyülekezet tagjai. Ezenkívül a hitvallás, a Miatyánk, a gyónási kérdésekre adott válaszok és a bűnvalló imádság fennhangon való mondásával a jelenlegi, legelterjedtebb istentiszteleti rendünk is lehetőséget ad arra, hogy aktívan vegyünk részt az istentiszteleten. De a szokásos és általános gyakorlatnál több lehetőségünk van. A gyülekezet tagjai igeolvasással, a záró oltári szolgálat közben elhangzó általános könyörgő imádság olvasásával is bekapcsolódhatnak a szolgálatba. Sajnos ezzel a lehetőséggel többnyire nem élnek gyülekezeteink és lelkészeink. A liturgikus rendben pedig még ennél is több alkalom van arra, hogy még elevebb és aktívabb legyen gyülekezeteink az istentiszteleten való részvétele.

Gyakran panaszkodunk – nem is ok nélkül – istentiszteleti életünk megfáradására. Bár tagadhatatlan, hogy nagyon sok múlik a lelkészeken, de a gyülekezet minden tagja is – így vagy úgy – formálójává alkalmunknak. Adja Isten, hogy élő, eleven közösségeinkben, istentiszteleteinkben tapasztalható és hallható is legyen, hogy az egész gyülekezet együtt ünnepel.

■ ITTÉZS JÁNOS

Káté a határon túlra – adományozóvonal

Egy hívás – és valakit megajándékozott! A hívás díja 400 Ft + áfa.

06-81-330-220

Megmentett örökség

◀ Folytatás az 1. oldalról

Az elmúlt száz esztendő során az épület állapota teljesen leromlott. Az utóbbi években mindenképpen szükségessé vált az istentiszteleti helyiség felújítása, de lehetőségként az is felmerült, hogy az alapokig lebontva egy új épületet emeljenek, illetve hogy az egykor államosított, de visszakapott iskolaépületet alakítsák át imaházzá.

A húsvét ünnepe utáni harmadik vasárnap, április 17-én délután hálaadó istentiszteletre gyűltek össze a hívek, amikor Ittész János püspök felszentelte a teljesen felújított imaházat. Ekkor minden jelenlévő számára egyértelművé

vált, hogy jó döntés volt a csánigiak részéről az őseiktől örökölt imaház megmentése.

Verasztó János az istentisztelet utáni közgyűlésen elmondta: az, hogy elhatározásukat meg is tudják valósítani, kezdetben teljesen reménytelennek látszott. De utólag felfedezhető, hogy Isten szolgálatkés embereket küldött a segítségükre. Először Markó Péter, a Vas Megyei Közgyűlés elnöke az európai uniós pályázati lehetőségekről szervezett előadást a történelmi egyházak lelkeszei részére, amely után még reménytelenebbnek tűnt ebből a forrásból pénzhez jutni. Ezután Huflysz Mihály, a Limex Kft. – egy pályázat írásával is foglalkozó cég

– ügyvezetője látogatott el a gyülekezetbe. Segítségével 2004-ben, mennybemenetel ünnepén abban a reményben adták be pályázatukat a csánigiak, hogy Jézus nem hagyta itt övéit, és az ő kezébe tehetik le tervüket.

Rövidesen örömmel vették kézhez az értesítést, hogy a nyolcmillió forintos beruházáshoz a Sapard pályázaton hatmillió forint támogatást nyertek. A szükséges önrész 25%-át az országos egyház fedezte, de a gyülekezet alapítványa és a gyülekezeti tagok adománya is hozzájárult az imaház megszüpüléséhez. A házban a karácsonyi istentiszteletet már együtt ünnepelehetik a hívek.

■ MENYES GYULA

Április 16-án, szombat délután hálaadó istentisztelet keretében helyezte el Ittész János, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke az új balatonfüredi parókia alapkövét. A hat évvel ezelőtt emelt modern templom szomszédságában épülő lelkészlakás terveit Benczúr László építésmérnök készítette. A mintegy negyvenmillió forintos beruházás első ütemének költségeit a gyülekezet saját költségvetéséből és alapítványi befizetéseiből fedezik.

Lelkészképzés Szolnokon

▶ A wittenbergi vártemplom mintájára megépített szolnoki evangélikus istenházában került sor Győri Péter Benjámint lelkészképzésére április 17-én délután. Az istentiszteleti szolgálatot D. Szezik Imre, az Északi Egyházkerület püspöke, Koczor Tamás, a Dél-Pest Megyei Egyházmege esperese, valamint a beiktatott lelkész nagybátyja, Győri Gábor, a Pesti Egyházmege esperese végezte.

FOTO: HORVÁTH-HEGYI OLIVÉR

A kicsiny gyülekezet örömnepén már a bevonulás érzékeltette a nap különleges voltát, ugyanis a Luther-kabátos lelkészek mellett a szolnoki ökumenikus lelkészkar havonta találkozó tagjai színesítették a „fekete-fehér sort”, tanúságot téve a Szolnokon élő keresztények összetartásáról.

Az ünnepi istentiszteleten D. Szezik Imre a Lk 12,48b versrészét Győri Péter Benjámintra vonatkoztatta, ezzel is növelve felelősségét és méltatva a gyülekezet helyzetét: „...úgy áll előttetek Győri Péter Benjámint, mint aki sokat kapott:

gyermekként őt imádságos szeretetben nevelő hívő szüleitől, nagyszüleitől; tehetséget az igehirdetői szolgálathoz, empatikus lelkigondozói magatartást, kiváló szervezőkészséget... Szolnok kereszténye várná biznyságtételeidet, légy igényes önmagadhoz!” – fordult a püspök buzditással az ifjú lelkész felé.

Mint Győri Péter Benjámint Jn 15,1–8 alapján tartott igehirdetéséből megtud-

tuk, az iktatás napja két jeles évfordulóra is emlékeztet. Egyrészt hetvenhárom évvel ezelőtt éppen ezen a napon, a húsvét utáni harmadik vasárnap gyülekezett össze a szabad ég alatt a maroknyi szolnoki evangélikusság, hogy letegye temploma alapkövét. Másrészt 484 éve ugyanezen a napon mondta a Krisztust hirdető Luther Márton a wormszi birodalmi gyűlésen: „Itt állok, másképp nem tehetek...” – biznyságot téve arról, hogy csakis akkor vonja vissza tétéleit, ha azokat Isten igéje alapján cáfolja meg valaki. Az ünnep a maradás ünnepe; maradunk Szolnokon: gyülekezet és lelkész, maradunk Jézusnál – utalt Luther szavaira a frissen beiktatott lelkész. Én pedig maradok miniszter verbi Dei – hangzott az igehirdetés végén.

Az ünnepi közgyűlést dr. Münich Béla, a gyülekezet felügyelője vezette. A közgyűlésen a köszöntők elismerően szölkáltak az iktatott lelkész gyülekezetépítő munkájáról, a gyülekezet iránti elkötelezettségéről; a felszólalók között szölk kapott a lengyel testvérgyülekezet küldöttsége, valamint Szolnok város önkormányzatának képviselője is.

■ HORVÁTH-HEGYI OLIVÉR

Képzelt riport egy oklevél átvétele ürügyén

▶ Immár harmadik éve, hogy a Debreceni Református Hittudományi Egyetem pasztorálszichológia szakán végzett hallgatók így tavasszal, a pasztorálszichológiai szimpózium végén ünnepélyes keretek között vehetik át oklevelüket. A képzés református ugyan, de a hallgatókat nem felekezeti hovatartozásuk alapján veszik fel. Idén ketten végeztünk az evangélikus lelkészek közül.

Családunk egy helyen gyűjti fontos okmányait, bizonyítványait, okleveleit. Az íróasztalra már alig férnek be a megszerzett iratok, amelyek arról tanúskodnak, hogy tanuló család vagyunk. Van itt minden: több nyelvvizsga-bizonyítvány, általános iskolai bizonyítványok, jogosítvány, egyetemi oklevél. Most helyére teszem a legújabbat. A nevemre szól. Pasztorálszichológiai lelkigondozó minősítést ad. Eggyel több okmány, eggyel kevesebb hely. Szép dolog szaporítani a bizonyítványok számát, de mit kezdek a legújabbal, mi haszna ennek az oklevélnek?

Íróasztalomra helyezem azt a fényképet, amelyen a csoporttársaimmal vagyok látható, az idén végzett pasztorálszichológusokkal és vezetőnkkel, dr. Hézszer Gáborral. A kép februárban a debreceni kollégium udvarán, szakdolgozatunk megvédése napján készült. Nézem a társaimat, és feleletet várok kérdéseimre. Vajon mit jelentett nekik ez a két és fél év? Mire használják azt, amit tanultak? Mire használják majd képesítésüket?

Megszölkálnak. Válaszolnak. Véleményüket, tapasztalataikat, élményeiket, személyes meggyőződésüket mondják fényképarcukkal és fényképszájukkal:

– A lelkigondozói munka csendes, személyes. Nem látványos. Ki gondolná, hogy amikor az utcán leállok valakivel beszélgetni, amikor a szünetben odajön hozzám egy lurkó, amikor csendesen leülök valakinek az ágya mellé, vagy a gyülekezeti terem sarkában egy presbiteremmel a családi életéről beszélgetünk, az lelkészi munka? Pedig az. Szakértelmet kívánó munka. Nem mozgog meg ugyan nagy közösségeket, mint egy hittanverseny vagy egy missziói nap, egy szeretetvendégség vagy egy istentisztelet. Mégis – rejtettsége ellenére – fontos számomra, hogyan szölkítom meg az egyes embert, akit meglátogatok, vagy aki bekopogtat az irodám ajtaján, hogy segítséget kérjen tőlem. Hiányságaimat pótolom mindent az embekekről, de nagyobb empátiával közeledem hozzájuk.

– Sokat változtam. Nekem az önismereti órák jelentették a legtöbbet. Megismertem magam. Nyitottabb lettem, és ennek köszönhetően másokra is jobban tudok figyelni.

– Itt együtt voltunk reformátusok, evangélikusok, metodisták, sőt egy katolikus káplán is járt ide. Volt köztünk

erdélyi, felvidéki, anyaországi. Közösség lettünk, mert tiszteltük a máságot.

– Lelkigondozóként sokszor elakadunk, mert túl közelről látjuk az elénk táruló problémákat. Kialakult egy e-mailben zajló beszélgetés, kapcsolat a csoporton belül. Ha valaki nem látja valamire a megoldást, írhat a többieknek. Jó érzés, hogy nem vagyok egyedül.

– Nem tudom, mi változik meg az életemben attól, hogy van egy lelkigondozói oklevelem. Mindent ugyanúgy teszek tovább, ahogyan eddig tettem.

– Annak örülök, hogy megismerhettem a pszichológiai irányzatokat és gyakorlati alkalmazásukat.

– A lelkigondozás nem működik Isten nélkül. Hiába a sok modern pszichológiai technika, mi mégsem pszichológusok vagyunk. Továbbra is lelkész akarok lenni.

– Azt remélem, hogy elhelyezkedhetek egy kórházban mint lelkigondozó. Ehhez kellett a képesítés.

– Sosem felejttem el: Hézszer Gábor egy alkalommal azt mondta, hogy az egyháznak lépnie kell a lelkigondozás területén. Ha nem hoz létre családsegítő helyeket, ahol egy csapatban dolgozik a lelkész, a pszichológus, a szociális munkás, az ápoló, akkor az egyház nagyon gyorsan kiszorul a lelkigondozás területéről is. Most kell lépnie, amíg a társadalmi, önkormányzati intézmények nem fedik le teljes mértékben ezt a területet. Lehet, hogy holnap már késő lesz. Céloom, hogy társakat találjak, hogy létrejöhessenek lelkigondozó, családsegítő helyek egyházunkban.

– Talán az a képzés hiánysága, hogy nem mondják meg nekünk, hogy mit kezdjünk új végzettségünkkel. Amikor lelképásztorra avattak, kihelyeztek egy gyülekezetbe, felhatalmaztak a lelképásztori teendők végzésére. Most magammal kell megtalálni a lehetőségeket.

Kezemben a fénykép. Jó emberek, de mindegyiküknek megvan a maga egyháza. Vajon találók-e valakit az evangélikus egyházban, aki fontosnak tartja a gyülekezeti lelkigondozás felerősítését, nem csupán elméleti, hanem a hétköznapi tennivalók szintjén is? Lesz-e a kezemben valaha is olyan csoportkép, mely azokat az embereket, lelkészeket és gyülekezeti tagokat ábrázolja, akik elhivatottnak érzik magukat ezen a munkaterületen? Ez – úgy gondolom – nagyobb érték lesz a számomra, mint bármilyen diploma.

■ KOZOR ILLIKÓ

A jelen tényei és a jövő reménységei

▶ „Valószínű, hogy hamarosan rákényszerülhetünk arra, hogy végigmondjunk a kegyetlennek tűnő evangéliumi tételt, miszerint »...akinek van, annak adatik, és bővelkedik, akinek pedig nincs, attól az is elvételik, amije van« (Mt 13,12). Ez azt jelenti, hogy ahol nem becsülik meg a lelkészi szolgálatot – vagy nyersen szölkva: nincs, aki megbecsülje –, ott nem biztos, hogy szabad mesterségesen életben tartani az önálló gyülekezet látását. Helyesebben tűnik igencsak véges szellemi és anyagi energiáinkat azokra a helyekre koncentrálni, ahol esély és igény van a gyülekezetépítésre. Mindez természetesen nem jelenti, hogy fel kellene számolni gyülekezeteket, de erőforrásainkat helyesebben és jobban kell kihasználnunk, mint ahogy eddig tettük.” Gáncs Péternek, a Déli Egyházkerület püspökének jelentéséből származnak az idézett mondatok, amelyek április 15-én, a kerület presbitériumának és közgyűlésének idei éves alkalmán hangzottak el Soltvadkerten, a Találkozás Házában.

A püspöki jelentésben elhangzott ugyanakkor az is, hogy vannak „életjelek” – éledő vagy újjáéledő gyülekezetek – is. A püspök konkrétan is megemlítette Ambrózfalva–Pitvarost, Baját, Dunaföldvárt, Hódmezővásárhelyt, Káposztásmegyert, Komlót, Orosházát és környékét, valamint Pestimrént mint olyan helyet az egyházkerületben, ahol esélyt lát a gyülekezet plántálására, építésére, illetve újraélesztésére. „Az e helyeken szolgálatot vállaló »misszionáriusokkal« igyekszünk intenzívebb kapcsolatot kiépíteni, hogy érezzék, nincsenek magukra hagyva” – mondotta a püspök, hozzátéve: „A reménységek közé sorolható a szarvasi népfőiskolai kezdeményezés és a bonyhádi konfirmandustábor is, amelyek biztatást adnak a munkához.”

Az örömmel Szemerei Zoltán kerületi felügyelő azokról a problémás gyülekezetekről is említést tett, amelyekben a konfliktusok rendezéséhez a kerület elnökségének szinte napi segít-

ségére van szükség. (Szemerei Zoltán egyébként – az ügynöklistánval kapcsolatos érintettsége kapcsán – felajánlotta lemondását, amelyet azonban a közgyűlés tagjai harminc nem és egy igen szavazat mellett nem fogadtak el.)

Az ülés második részében Andorka Ár-

FOTO: BARTHEL-RÚZSA ZSOLT

szólt az összehívott ülésen a szavazásra jogosult tagok 72%-a volt jelen.

■ BARTHEL-RÚZSA ZSOLT

Mulandóságra ítélt eszközökkel is az örömmenettel kell átadnunk

Evangelikus Médiaműhely Albertiben

► **Mi történt? Mikor? Hol és hogyan? – ez az a négy kérdés, amelyre minden hírnek válaszolnia kell. Keresztény „hírvivők” számára azonban az elsődlegesen megválaszolható kérdés az, hogy mit, kinek és hogyan akarunk továbbadni. A IV. Evangelikus Médiaműhelyt megnyitó áhítatában helyezte ezt a mintegy félszáz résztvevő szívére Gáncs Péter püspök. A Déli Egyházkerület – médiamunkában jártas – lelkes vezetője 5Móz 6,6–7 alapján tartott igei elmélkedésében hangsúlyozta, hogy a keresztény médiamunkások feladata a „szent hír”, az evangélium továbbadása. Ezt azonban hitelesen csak akkor tehetik meg, ha őket is átjárta az ige. „Ha pedig megérint bennünket az Úr szava, akkor már természetes is, hogy továbbadjuk »az üzenetet« – mutatott rá Gáncs Péter.**

Az Evangelikus Élet szerkesztősége és egyházunk sajtóbizottsága által életre hívott médiaműhely elsősorban természetesen az üzenettovábbítás „hogyanjában” hivatott segítséget nyújtani az egyházi médiamunka művelői vagy az iránta érdeklődők számára. Nem volt ez másként április 14. és 16. között Albertiben sem, jóllehet ezúttal a tanultak elsajátítása a helyszínen csak részben volt ellenőrizhető. E negyedik médiaműhely ugyanis a legújabb médiumnak, az internetnek és „hasznosításának” lehetőségeire kívánta irányítani a figyelmet.

A téma feldolgozását Bogdányi Gábor vállalta magára. Egyházunk Internet Munkacsoportjának vezetője jó érzékkel a Stratégiakutató Intézet Kht. elnökét, Varga Csabát kérte fel első előadónak. A címzetes egyetemi docens olyan tág kontextusba ágyazva vázolta az információs társadalom kihívásait, hogy a

jelenlétük már az első este ráébredhettek arra: az internet ma már megkerülhetetlen médium.

Az információs szupersztráda részleteinek rejtelmeibe a következő két napban már Bogdányi Gábor vezetésével nyerhettek bepillantást a résztvevők. (Hogy ez a sokoldalú médium ma már az egyházközségek életének is része, arról Győri Gábor Dávid, a pestszentlőrinci gyülekezet honlapjának szerkesztője is meggyőzően tanúskodott.) Az előadásokon hallottakat a résztvevők egy internetes projekt megtervezésének erejéig a gyakorlatba is átültethették.

Szerkesztőségünk annyira azért nem volt önzetlen, hogy a műhely teljes időtartamát átengedje a trónkövetelő médiumnak. Az Evangelikus Élet régi, új és le-

igehelyek jelölése, a kis és nagy kezdőbetűk használata) tárgyalása következett. Dobsonyi Sándor olvasószervező jóvoltából pedig egy – hetilapunkban már megjelent – tudósítás eredeti, „nyers” kéziratának közös elemzésén keresztül ki-ki a műfaj követelményeire vonatkozó ismeretekkel bővíthette tudását.

A péntek esti előadás előtt is szó esett még a hagyományos újságírásról. T. Pintér Károly a (fő)szerkesztő szemszögéből, Dobsonyi Sándor pedig a nyelvi megformálás tekintetében elemzett néhányat azok közül az írások közül, amelyeket az előzetes felhívásra küldtek be a vállalkozóbb kedvű résztvevők. Ezek egyikét tudósításunk alatt közöljük, míg jövő heti lapszámunkban a médiaműhely végén adott „házi feladat” legsikerültebb dolgo-

Péntek esti kéziratmustra – Dobsonyi Sándor olvasószervező és T. Pintér Károly főszerkesztő

Öletbörze – egy internetes projekt készítésének első fázisa

endő (?) munkatársai olvasószervezőinkkel tölthették a péntek délelőttöt.

Lapunk gyermekgondozási szabadságon lévő vezető olvasószervezője, Győri Virág végigkalkulolta a résztvevőket a cikkirással kapcsolatos alapszempontokon – a fogalmazási képességektől kezdve a címadáson át a jó lead (a cikket bevezető rész) megírásához szükséges tudnivalóig. A szemináriumon ezenkívül sorra vették a tudósításokban előforduló leggyakoribb típushibákat, majd egyes nyelvhelyességi és – speciális, az egyházi médiumok jellegzetességéből adódó – helyesírási kérdések (a bibliai

zatait tervezzük megjelentetni lapunk hasábjain.

Nemcsak a médiaműhely kezdetén, hanem annak végétével is Isten igéjének tükrében tarthattak önvizsgálatot a médiamunkások. A Luther Kiadó igazgatója, Kendeh K. Péter lelkész záróáhitata Jeremiásra irányította a figyelmet, aki sok szempontból példaadó lehet. Hiszen a prófétahoz hasonlóan a keresztény újságírók számára is adott a lehetőség, hogy ne csupán közvetítői legyenek az isteni üzenetnek, hanem önmaguk váljanak Isten hiteles eszközeivé a világban.

■ – GAZDAG –

Varga Csaba

Vallomás

■ HULEJ ENIKŐ

Sokféle hivatás közül választhat az ember, de választani sohasem könnyű. Ifjúként – az iskolapadban – még nem sokat tudunk az életéről, s a lehetőségek skálája szinte végtelenségig tűnik. „Okos ez a gyerek, jó feje van, legyen hát ügyvéd” – tanácsolja a bölcs szülő. Ha jól beszél a nyelveket, menjen idegvezetőnek, tolmácsnak. Legyél könyvelő, tanár, informatikus vagy bármi – csak olyan foglalkozást válassz, amelyből meg tudsz élni. De ami a legfőbb: örömmel és lelkesedéssel végezd a munkádat, különben kár is elkezdened.

Vannak szakmák, amelyek kedveltebbek a többinél, s talán valóban azt hisszük, milyen könnyű is az abban dolgozóknak. Pedig minden szakmának, hivatásnak megvannak a maga ne-

hézségei, amelyeket csak az adott pályán dolgozók ismernek. Az idős bácsi, aki naphosszat kapál a szőlőben, úri dolognak tartja a pedagógusi pályát, míg a tanár, aki százhuszonötöd-szörre is hiába szól rá a diákra, talán a közgazdász irigyli. Aki fizikai munkát végez, azt gondolja, a szellemi munka olyan, mint a sétagalopp, míg az íróasztala fölé görnyedő tudós talán éppen egy kis testmozgásra vágyik.

Akinek nem szívenedélye az írás, az el sem tudja képzelni, hogyan kerül papírra egy-egy mondat; hogyan érlelődik napokon, heteken keresztül, vagy éppen hogyan bukkan elő váratlanul. Erre is igazak a próféta szavai: „...perzselő tűzzé vált szívemben, csontjaimba van rekesztve. Erőlködtem, hogy magamban tartsam, de nincs rajta hatalmam.” (Jer 20,9) Számomra az újságírás – a lelkesítő szolgálathoz hasonlóan – nem önálló választás volt.

Soha nem mérlegettem: divatos szakmának számít-e, vagy hogy mit szól hozzá a környezetem, hanem engedtem a megszólításnak, az elhívásnak. A perzselő tűzzé vált gondolat persze néha éget, mégis csodálatos, amikor útnak indul. Cikkeim sokszor éjszaka születnek, amikor felébredt egy gondolat, és szinte követeli, hogy papírra kerüljön. Ha nem engedek neki, akkor végleg elszáll, nyoma sem marad, ezért ágyam mellett mindig ott a papír és a ceruza. És ez a szépsége az írásnak: hogy nem én akartam írni, nem én kutatok görcsösen téma után, hanem van egy üzenet, amely rám (is) bízott, és átadásra vár – szóban és írásban. Az a mondanivaló, amelyet az Isten Szentlelke indít, s amely biznyságtétellé válhat az olvasó számára.

E sorokat egy tavaszi hajnalon vetetem papírra...

Az Evangelikus Színháznak köszönhetően még mindig nyílik alkalom arra, hogy a közönség a jeles magyar drámaíróval, Németh Lászlóval együtt gondolkodjon el összerotázásról és válásról, önzetlenségről és önzésről. A szerző Nagy család című darabját továbbra is nagy sikerrel játsszák a budapesti Duna Palotában (V. kerület, Zrínyi u. 5.). További előadások lesznek április 23-án 19 órakor és április 30-án 16 órakor. Jegyárutás mindennap az 1/250-5338-as telefonszámon, valamint hétfő, szerda és péntek délután a Duna Palota portáján. Tel.: 1/235-5500. Helyárak: 1800 Ft, 1400 Ft, 1200 Ft.

Zavarban a „Gibson-milícia”

Alig néhány hónapja még az amerikai ókonzervatívok mozis messiásának számított Mel Gibson, a világszerte sok vitát kiváltó, A passió című film rendező-producere. Mostanában azonban pontosan azok szeretnék őt megfeszíteni, akik éppen az ő védelmére alakítottak „harci szövetséget”.

A „Gibson milíciái” elnevezésű fanatikus szervezet, amelynek mintegy tizenkétezer tagja van, az Ohio állambeli Cincinnati-ban egy valóságos bunkerlakásból irányítja a www.seethepassion.com című internetes honlapon keresztül egy bizonyos Madame Giroux. A tagok valamennyien annak a „Szent Római Egyháznak” a tagjai, mint Gibson, és annak idején azért fogtak össze, hogy megvédjék a már forgatása előtt a támadások középpontjába került filmet, és egészen idén márciusig szakadatlanul hirdették a mű filmes és vallási értékeit. Szövetségesre leltek egy másik internetes közösségben, a www.passionforfairness.com-ban, amely huszonezer aláírást gyűjtött tiltakozásul az ellen, hogy a hollywoodi

filmakadémia egyszerűen nem vett tudomást A passióról már az Oscar-jelölésnél sem – írja az olasz *La Repubblica* című napilap.

Csak hogy Gibson elkövetett egy szertintük megbocsáthatatlan bűnt: kivágtatott hat percet az eredeti filmből, éppen a legdurvább képsorokat, azért, hogy A passiót ne sújtsák korhatártilommal. A „veszettek” szerint a rendező ezzel fejet hajtott a kereskedelmi érdekek előtt, méltatlanná vált eddigi támogatásukra, áruló lett, aki „harminc ezüstpénzért” hajlandó volt tökéletes remekművét megcsontítani. Ezért most Madame Giroux-nak új küldetése lett: megpróbálja lecsillapítani a szélsőségeket.

Levéladatában azt bizonygatja, hogy bár hat perc hiányzik „a megtisztulástól”, az új változat forgalmazásával még több hívőhöz juthat el a kereszténység legfontosabb filmje, amely után soha többé nem lehet Jézus Krisztusról filmet készíteni.

► MTI

Meghívó

Szeretettel várjuk standunkon a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon (2005. április 21–24., Budapest Kongresszusi Központ):

KÁLVIN KIADÓ – LUTHER KIADÓ:
Pátria terem P 11-es stand.

POLIS KÖNYVKIADÓ:
Pátria terem P 26-os stand.

A Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál keretében a Polis Könyvkiadó, a Kálvin Kiadó és a Luther Kiadó tisztelettel és szeretettel hívja

Reményik Sándor Összes verse

című kötetének bemutatójára

2005. április 23-án, szombaton 15.00 órára a Budapest Kongresszusi Központ Liszt III. termébe (1123 Budapest, Jagelló út 1–3.).

Reményik költészetét és a kötetet

Imre László

irodalomtörténész, egyetemi tanár és

Dávid Gyula,

a kötet szerkesztője méltatja.

Közreműködik

O. Szabó István

színművész.

Dietrich Bonhoeffer (1906–1945)

Dietrich Bonhoeffer 1906. február 4-én született Breslauban (ma Wrocław), egy nyolcgyermekes család hatodik gyermekeként. Apja, Karl Bonhoeffer híres berlini neurológus volt. Dietrich 1923-ban kezdte meg teológiai tanulmányait Tübingenben, a stúdiumot Berlinben és New Yorkban folytatta. 1927-ben doktorált. *Sanctorum communio* (A szentek közössége) témában. Segédlelkészi idejét Barcelonában töltötte. Habilitációs dolgozatának címe: *Akt und Sein* (Cselekedet és lét).

1931-ben Berlinbe került, ahol egyetemi lelkésznek és ökumenikus ifjúsági titkárnak szolgált. 1933-ban Londonba utazott. Két esztendeig volt lelkipásztor az angol fővárosban. Ez alatt az idő alatt ökumenikus egyházi kapcsolatok kiépítésén fáradozott. 1935-ben tért vissza hazájába, és elfogadta a felkérést, hogy Finkenwaldban a nemzetiszocialista ideológiát ellenző Hitvalló Egyház illegális igehirdetői szeminá-

riumának a vezetője legyen. Az itt folyó munkát a Gestapo 1940-ben már másodszer tiltotta be, Bonhoeffert pedig eltávolította a tanítástól, az igehirdetéstől és a publikálástól. Szerencsére a tilalom ellenére is papírra vetette gondolatait. 1937-ben született meg a *A szentek közössége*, 1938-ban pedig a *Követség* című munkája.

Bonhoeffer sógorán, Hans von Dohnányin keresztül kapcsolódott be az ellenállási mozgalomba, emiatt 1943-ban börtönbe került. Innen számos levelet írt szüleinek, barátainak és menyasszonyának, Maria von Wedermeyernak. E feljegyzéseket barátja, Eberhard Bethge gyűjtötte össze; németül 1951-ben, magyarul 1999-ben adták ki *Börtönlevelek* címmel.

Heinrich Himmler, az SS főparancsnoka személyesen adott parancsot Bonhoeffer akasztására, melyet április 9-én hajnalban a flossenbürgi koncentrációs táborban hajtottak végre.

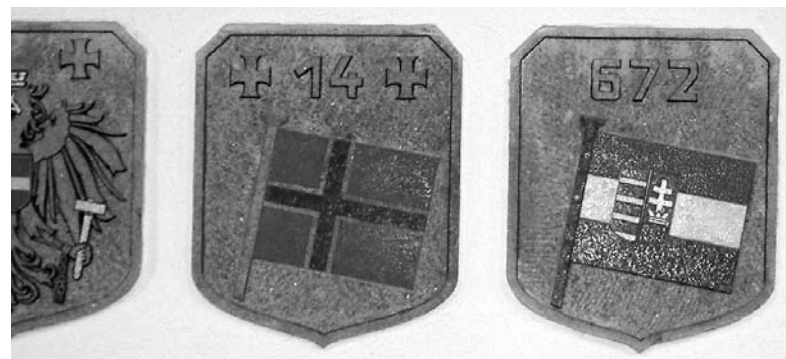
Flossenbürg

Flossenbürg Bajorország Felső-Pfalz tartományában található. A települést hivatalos okmány első ízben 948-ban említette. Az itt található vár legrégebbi részét 1100 körül építette Berengar von Sulzbach gróf. 1188-ig a Sulzbach család, majd 1189-től 1212-ig Barbarossa Frigyes császár és utódai voltak a várai. Az erődítményt 1634-ben Bernhard von Weimar herceg itt elszállásolt testőrségének svéd dragonyosai felgyújtották.

A helység katolikus és evangélikus közössége 1652 és 1915 között egy templom osztozott. 1915-ben felépült a katolikus Szent Pankratiusz-templom. Az első iskolaépületet 1776-ban emelték.

Flossenbürg a gránitjáról ismert; az iparszerűen űzött gránittermelésre való első utalás 1769-ből származik. Az itt lévő kőzet miatt vált a helység szomorú nevezettségévé az 1938-ban alapított koncentrációs tábor. Az első foglyok 1938. május 3-án érkeztek ide. A kezdeti négyezer létszám 1939-ig kétezer-ötszázra emelkedett. A háború végéig tizenötezer különböző nemzetiségű zsidó, cigányt, politikai foglyot és köztörvényes bűnözőt szállítottak Flossenbürgbe. A többség nem német földről, hanem többek között Lengyelországból és az egykori Szovjetunióból, illetve Magyarországról és Csehországból származott.

A Schutzstaffel (SS) a központi láger mellett 1942-től – mindenekelőtt az előkészítő üzemek miatt – több mint száz úgynevezett külső táborhoz hozott létre. 1938 és 1945 között a központi és a külső táborokban mintegy százezer foglyot regisztráltak, harminc nemzetből. Az itt töltött időt közülük bizonyíthatóan legalább harmincezeren nem éltek túl. 1944 őszétől kezdve olyan mértékben megemelkedett a kemény fizikai munka, az éhezés és a kínzások miatt meghaltak száma, hogy egy rámpában végződő alagutat építettek azért, hogy könnyebb legyen a holttesteket a táboron kívüli krematóriumba szállítani.

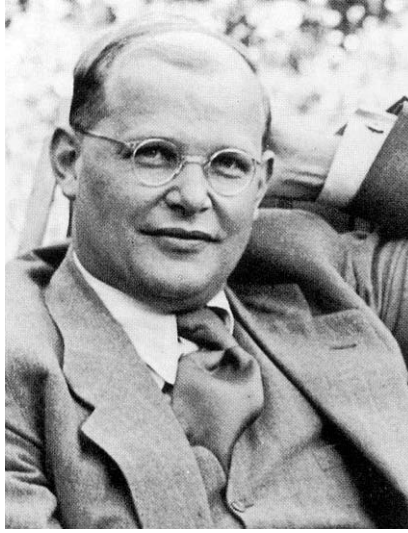

Az amerikai csapatok közeledtének hírére a nácik 1945 áprilisában erőltetett menetben hajtották el a tábor lakóit. Így történhetett, hogy a felszabadítók megérkezésükkor mindössze ezeröttszáz rabra – többségükben halálos betegek – bukkantak.

A barakkokat az ötvenes évek közepéig használták, ezután szinte mindent lebontottak, és a tábor helyén lakóépületeket építettek. A parancsnokság, az egykori SS-kaszinó épülete, valamint a hat őrtorony egyike eredeti formájában maradt fenn.

Az áldozatok előtt tisztelgő – idővel egyre bővülő – emlékhely létrehozásához 1946-ban fogtak hozzá.

Barátjának, Eberhard Bethgének szóló, 1944. augusztus 23-án kelt utolsó levelében Dietrich Bonhoeffer ezt írja: „Isten keze és vezetése olyan bizonyos számomra, hogy azt remélem, mindig megőrizve maradok e bizonyosságban. Soha nem szabad kétségbe vonnod, hogy hálással és boldogan megyek az úton, amelyen vezetnek. Elmúlt életem telve van Isten jóságával, és a bűn felett áll a Megfeszített megbocsátó szeretete.”

Fiatalok emlékeztek a hatvan esztendeje kivégzett Dietrich Bonhoefferre

► „Ez már a vég, számomra azonban az élet kezdete” – ezek voltak Dietrich Bonhoeffernek a halála előtti utolsó szavai. A végső órán is Krisztusra tekintő evangélikus lelkészre emlékeztek egy ifjúsági találkozó német, belga, cseh és magyar résztvevői április 8. és 10. között kivégzésének színhelyén, a németországi Flossenbürgben. A szervezők szándéka az volt, hogy a mai 16–27 éves fiatalok szembesüljenek mindazzal, ami történt, és a maguk helyén és módján tegyenek meg mindent azért, hogy a második világháború borzalmi soha többé ne ismétlődhessenek meg. A rendezők – a Bajor Evangélikus Egyház ifjúsági munkával foglalkozó lelkészeinek néhány fős csapata – erre az alkalomra meghívót küldtek egyházaik ifjúsági osztályának is. A szíves invitálást elfogadva teológusok egy csoportja Balog Eszter vezetésével indult útnak.

A szeszélyes áprilisi időjárás ellenére mintegy félezer fiatal érkezett a cseh határhoz közeli Flossenbürgbe. „Az emlékezéssel »arcot akarunk adni« a névtelen áldozatoknak” – hangzott el az őket köszöntő beszédben. A hétvége érdekes, olykor háborzongató programjainak segítségével a szervezőknek valóban sikerült megvalósítaniuk ezt az elképzelést. Számos igényes program – így például a Bonhoeffer teológiáját meditatívan megközelítő műhelymunka, filmvetítések, a túlélőkkel való személyes találkozások és beszélgetések vagy a második világháború eseményeit különböző módon feldolgozó fórumok – járult hozzá ahhoz, hogy ki-ki közelebb kerülhessen ahhoz a korhoz, az akkor élt emberekhez. A résztvevők érdeklődését mutatja, hogy zsúfolásig megtelt az a terem, ahol Claus Schenk von Stauffenberg unokaöccse emlékezett vissza a régmúlt időkre. (Stauffenberg a Hitler ellen 1944. július 20-án elkövetett sikertelen merényletet az életével fizetett.)

Különösen megrázó volt hallani arról, hogy milyen volt az élet és a halál a flossenbürgi koncentrációs táborban, ahol az emberek „számokká lettek”. Köztük az a hatszázhetvenkét honfitársunk is, aki soha nem térhet haza...

Áldó hatalmak oltalmába rejtve

A jelképes időutazás egyik megrendítő, ugyanakkor nagyon meghatározó része volt az április 8-ról 9-re virradó, ébren töltött, mozgalmasan induló, majd csendes áhítatban végződő éjszaka. Április 9-e hajnalán szótlanul haladt a tömeg az út mentén mécsesekkel megvilágított ösvényen a koncentrációs tábor kápolnája felé. Az elcsendesedést Rainer Brandt, a josefstali, ifjúsági munkával is foglalkozó tanulmányi központ vezetője tartotta, kiemelve önmagunk és mások elfogadásának a fontosságát. Az alkalom Coventry engesztelő imájával zárult.

Bonho

Egy Krisztust követő élet ma is hiteles példája

este kötetlenebb formában folytatódott. A résztvevőknek – egyebek mellett – Bonhoeffer megzenésített verse és a jegyesével folytatott levelezéséből meghallgatott részletek segítettek abban, hogy ki-ki jobban megismerje a hatvan esztendeje elhunyt teológust.

Másnap, április 10-én délelőtt a találkozó istentisztelettel zárult, amelyet dr. Johannes Friedrich, a Bajor Evangélikus Egyház püspöke Mt 7,12–21 alapján hirdette Isten igéjét. „Evangélikus szent volt-e Bonhoeffer?” – tette fel a költői kérdést prédikációja kezdéseként a püspök. Annyiban igen, hogy Krisztusért és Krisztusban élt – hangzott a válasz. Mégis veszélyes számunkra, hogy evangélikus szentet lássunk benne – hangsúlyozta Johannes Friedrich –, ha arra gondolunk, hogy egyházunk 1939 és 1945 között nem mindig az ő példáját követte. Bonhoeffer a személyes hit és a felelős cselekvés fontosságát nemcsak hangsúlyozta, hanem eszerint élt is – folytatta az igehirdető. Útmutatása ma is érvé-

hoeffert felakasztották. Elsőként klarinét „sírt” fel a sötétségben; szinte tapintható volt az előttünk itt jártak magánya és szenvedése. A feszültséget imádság, a „búcsúzásul” elhelyezett egy-egy szál fehér rózsza és a közös ének oldotta fel: „Áldó hatalmak oltalmába rejtve / Csak várjuk békén mindazt, ami jó. / Mert Isten őriz híven reggel, este, / Ó hű lesz, bármit hozzon a jövő...” (Bonhoeffer nyomán, EÉ 355)

A megindítóan szép megemlékezés

nyes: „A kereszténység a jövőben két dologból fog állni: imádságból és az igaz cselekvésből.”

A hazai teológuscsoport a hétvége élményeinek hatására az istentisztelet után önként, magától értetődő természetességgel ültette át a gyakorlatba is a püspök szavait: énekekkel és imádsággal, sírhelyük mellett mécseseket gyűjtve emlékezett a náciizmus flossenbürgi magyar áldozataira.

GAZDAG ZSUZSANNA

Bonhoeffer

Hiszünk egy új, jobb világ lehetőségében

Találkozás Jörg Schröderrel

► A flossenbürgi nemzetközi ifjúsági találkozón a gondos előkészítő munkának köszönhetően minden olajozottan működött. A szervezők egyikétől, az ifjúsági munkával foglalkozó Jörg Schrödertől többet is megtudhattunk e nagyszabású összejövetel előtörténetéről és céljáról.

– Flossenbürgben 1997 előtt kisebb-nagyobb időközönként, 1997 óta pedig évi rendszerességgel találkozunk egymással a koncentrációs tábor borzalmainak túlélői. Ekkor, azaz nyolc esztendővel ezelőtt támadt az az ötletük, hogy jöjjenek ide fiatalok, akikkel beszélgethetnek mindarról, amit egykor átéltek. A mostanihoz hasonló jellegű nemzetközi ifjúsági találkozóra első ízben 1999-ben került sor, ezt nyaranta minden évben újabb összejövetelek követték. Az ifjabb generáció tagjai azokat az országokat reprezentálták, amelyeknek a polgárai itt szenvedtek vagy hunytak el, cseh, belga, francia, litván vagy éppen magyar nemzetiségűek voltak. Akkor összesen tíz náció képviseltette magát. Most az időpontot – az április 9-i évforduló miatt – nyárról tavaszra tettük át, és a résztvevők létszáma is jóval több, mint korábban.

– Melyik korosztályt célozták meg?

– A meghívókat úgy küldtük ki, hogy az alsó korhatár a tizenhatodik életévben jelöltük meg, de találkoztam már néhány tizenöt évesével is. A felső korhatár huszonhat-huszonhét év.

– Sokan szkeptikusak, és úgy vélik, hogy a mai fiatalokat már nem foglalkoztatja az, ami több mint fél évszázada történt.

– Szerencsére már önmagában a résztvevők létszáma ellentmond annak a megállapításnak, hogy a fiatalok körében érdektelenség uralkodna. Az előkészítő munka során négyszáz fővel számoltunk, de ennél jóval többen jöttek el. Hiszem, hogy ennek nemcsak az volt az oka, hogy

a kortársakkal való találkozásra vágytak, hanem az is, hogy ez az időszak fontos és érdekes a mai fiatalok számára. Biztos vagyok abban, hogy az itt látottak és hallottak sok mindennel szembesítették, és elgondolkodtatták azokat, akik eljöttek a találkozóra. Bonhoeffer gondolatai ma is aktuálisak. Itt nem feltétlenül arra a fajta harcos ellenszögűlésre gondolok, amelyre a második világháború idején szükség volt. Érzésem szerint ez a találkozó azért volt hasznos, mert a rajta részt vevő fiatalok megtapasztalhatták, hogy mit jelent szót emelni a jogtalanságok ellen. Sajnos ma is vannak köztünk olyanok – fogyatékkal élő emberek, munkanélküliek, bántalmazott gyermekek és így tovább –, akiknek szükségük van arra, hogy kiálljanak mellettük az emberek, és ne maradjanak némák, ha jogtalanság áldozataivá válnak.

– Ehhez Bonhoeffer élete és munkássága jó példát ad.

– Valóban, Bonhoeffer valódi példakép lehet korunk sztárjaival szemben. Szívvel remélem, hogy a hétvége tapasztalatai és élményei a résztvevőkben tovább érlelődnek, és idővel megozzák a maguk gyümölcsseit.

■ GAZSU

Dietrich Bonhoeffer szokatlan hazafisága

► Keith W. Clements angol baptista teológus (ma az Európai Egyházak Konföderációjának főtitkára) 1984-ben könyvet jelentetett meg *Mai hazafiság: párbeszéd Dietrich Bonhoefferrel* címmel. A hazafiság témája az akkori brit társadalom számára sok indulatot kiváltó, érzékeny, ugyanakkor sokfelől reflektált kérdés volt. A második világháborút követő évtizedekben Nagy-Britannia fokozatosan elveszítette korábbi világhatalmi tekintélyét, s a briteknek nagyon nehéz volt elfogadniuk, hogy – ellentétben nagyszülei és szülei nemzedékével – nem világrészekért, „csupán” önmagukért hordoznak felelősséget. Ebből a mentálisan nehezen feldolgozható, bonyolult helyzetbe „nyúlt bele” az argentin kormány azzal, hogy megtámadta a kicsiny Falkland-szigeteket. Az egykori birodalom önérzetükben sértett örökösai a régimódi harcias és öndicsérő hazafiság megannyi kifejezésével reagáltak a krízisre, a brit egyházak viszont nem mondtak arra az igényre, hogy ezt a hazafiságot megszenteljék, és számára liturgikus háttérrel biztosítsanak. Ilyen feszültségek közepette idézte meg Clements Dietrich Bonhoeffert beszélgetőpartnerként, s keresett nála inspirációt ahhoz, hogy minél jobban láttathassa, mit jelent egyszerre kereszténynek és brit hazafinak lenni. Amikor tehát 2005 áprilisában – abban a hónapban, amikor a keresztények világszerte vértanúsága hatvanadik évfordulója alkalmából emlékeznek Bonhoefferre – azért fordulunk a mártír teológushoz, hogy jobban érthessük, mit jelent ma magyar hazafinak lenni, közben számon tartjuk azt is, hogy ez a kérdés másokat is foglalkoztatott, s azokra a válaszokra is figyelünk, amelyeket mások kaptak Bonhoeffertől.

Az alábbi bekezdésekben hármát emelek ki Clements Bonhoeffert vizsgáló perspektívái közül, amelyeket mi magyar szemmel tekinthetünk, s amelyekben a magunk számára is kereshetünk termékenyítő gondolatokat.

Vállalta népe örökségét

Bonhoeffer szenvedélyesen német volt, rajongásig szerette a német kultúrát, amelynek örököse lehetett. Anyai és apai felmenői a konzervatív német szellemiség letéteményesei voltak, akik minden

egyszer azt mondta, hogy élete legfontosabb felismeréseire külföldi útjai során jutott. Vonzotta a méltósággal megélt különbözőség: New York-i ösztöndíjas éve szinte minden vasárnapját egy fekete gyülekezet közösségében töltötte. Amikor viszont népe végveszélybe került – 1939 nyarán –, nem tudott élni az amerikai keresztények vendégszeretettel, haza kellett utaznia, hogy útja végül a Hitlerrel szembeni ellenállást szervező német hazafiak, katonák és hivatalnokok közé vezesse el.

értéket számon tartottak, amely német földön a reformáció után létrejött. Dietrich és testvérei a német muzsika erőterében nevelkedtek; mindannyian játszottak valamilyen hangszeren, otthonukban gyakran csendült fel valamelyik klasszikus mű családi előadásban. Nyári pihenőházukban, ahová a villany nem volt bevezetve, az estét népdalok és népmesék „társaságában” töltötték. Vasárnap délutánonként a pszichiáter apa felolvasott nekik, s ezt a nyolc testvér – a nagy korkülönbség ellenére – együtt hallgatta. A gyermekkortól kezdve épülő örökség elemi erővel mutatkozott meg a börtönben töltött első hónapok alatt, amikor Bonhoeffer olvasmányaiiban, leveleiben és szépirodalmi kísérleteiben színes és szilárd szellemi otthont épített fel magának a cella rideg falai között.

A német kultúra ismerete és szeretete ugyanakkor nem választotta őt el más népek kultúrájától, sőt ellenkezőleg: éppen azért, mert annyira otthon volt a maga világában, lehetett nyitott és befogadó mások értékei iránt. Gyakran töltött hosszú időszakokat külföldön, s

Vállalta népe bűnét

Bonhoeffer teológiájának és társadalomképének központi gondolata a helyettesítés: Krisztus helyettes felelősséget vállal a Krisztus-követőkért, az egyes keresztény ember az egyházért, az egyház a szélesebb társadalomért. A helyettes felelősségvállalás a bűnre is kiterjed. Míg a moralista arra törekszik, hogy minél szabatosabban különbséget tegyen a jó és a rossz között, addig a keresztény ember minden vétet magára vesz. Nem azért, hogy ezzel a saját egyéni vétét ügyesen eltakarja, hiszen – ahogy Bonhoeffer írja – „elsősorban az egyes ember egészen személyes bűne az, amelyet a közösségre nézve mérgeforrásként ismerünk fel”. Hanem azért, mert Krisztus példájából tudja, hogy a szabadság és a felelősség a „vétekvállalás képességében” valósul meg. Bonhoeffer ennél fogva a magáénak ismerte el a nácizmus minden bűnét, s éppen a bűnrészesség átlésze sarkallta a felismert gonosszal szembeni végig menő ellenállásra.

Nem kell, hogy mindenestül elfogadjuk azt a teológiai megközelítést,

amelynek keretében Bonhoeffer Jézus szenvedését értelmezi. Az sem szükséges, hogy teljesen egyetértünk azzal az alkalmazással, amely szerint Bonhoeffer mintha csak a Hitlert hatalomra juttató németiség bűnére tekintett volna, s kisebb figyelmet szentelt volna annak a – bűnökkel is terhelt – hosszú útnak, amely 1933-ig vezetett. Az viszont egészen biztos, hogy Bonhoeffer egzisztenciálissá lett teológiai meggyőződése nem engedi, hogy bűnünket a másakra hárítsuk – ez valamennyire mindnyájunkra jellemző –, s nem engedi érvényesülni a közösségeknek azt a rövid távú gondolkodásban gyökerező túlélési technikáját sem, amely ehhez a hajlandósághoz ad cinkos segítséget azzal, hogy a sok egyéni „nem én voltamot” kóruszerű „nem mi voltunkkal” támogatja. Bonhoeffer meggyőződése szerint „aki az egyház bűnvallását elfojtja, reménytelenül vétkezik Krisztus ellen. Amennyiben az egyház eljut a bűnvalóság, nem mentesíti az embereket a saját bűn megvallásától, hanem a bűnvalóság közösségébe hívja őket. Csak Krisztus által megítélten tud az elesett emberiség Krisztus előtt megállni.” Kevés bonhoefferi gondolat lehet ma ennél időszerűbb számunkra.

Weimar

Keith Clements – az akkor az NDK-hoz tartozó – Weimar város szimbólummá emelt képének körüljárásával fejezi be a Bonhoefferrel folytatott párbeszédet. Weimar az ellentétek jelképe, ezenkívül egy kérdés is hordoz, amelyet Clements időszerűnek tartott kora angol olvasói számára újra megfogalmazni. Weimar utcáin egykor Bach, Herder, Goethe és Liszt Ferenc sétált – történelmi városmagjától pedig csak néhány percrenyire fekszik a buchenwaldi koncentrációs tábor. Ez az ellentétes örökséget hordozó város volt végül annak a rövid életű köztársaságnak a névadója, amely az első világháború vége és Hitler hatalomra jutása között adott államformát Németországnak. Ez a köztársaság a parlamenti demokráciával kísérletezett egy olyan nép körében, amely nem bízott a parlamentáris politika eszközeiben, nem élt velük, hagyta őket kiüresedni, hogy az ország végül azzá a rossz hangulatú, irányíthatatlan masszává váljon, amely meggyőző többséggel és harsány örömmel üdvözlötte azt, aki tisztaságot, rendet és felemelkedést ígért és hirdetett: Adolf Hitler birodalmi kancellárt.

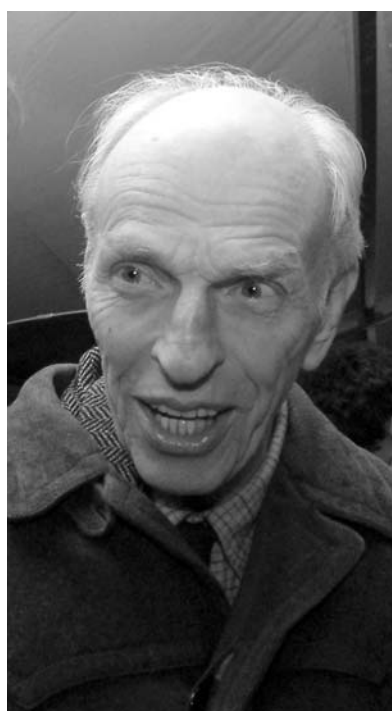
Dietrich Bonhoeffer és családja sem szerette a weimari köztársaságot, ők a monarchia hívei voltak, a nevükkel fémjelzett politikai ellenállás is a monarchia visszaállításában reménykedett. Nem szerették a weimari köztársaságot, mégis az elsők között ismerték fel a hitleri uralom veszélyét. Érezték, tudták, hogy a tisztaságért, a rendért és a felemelkedésért cserébe túl sokat kér a diktatúra, olyasmit, amit nem szabad megfizetni: embereknek, humánus értékeknek az ideológiák oltárán való feláldozását követeli. Amit Dietrich Bonhoeffer és a Hitvalló Egyház többi tagja az egyház szabadságát korlátozó veszélyként érzékelte, az ezzel az elemi fenyegetéssel állt szoros összefüggésben, hiszen Hitler első rendeleteivel a zsidó származású keresztények elkülönítésére akarta kényszeríteni az egyházat. Ezen a ponton kezdődött Dietrich Bonhoeffer ellenállása is, s ez fordította szembe ezt a szokatlan hazafit népe túlnyomó többségével. Olyan hazafivá lett, aki a népe többsége által választott, törvényes államfő elleni összeesküvés résztvevőjeként a hazafiság sokak számára érthetetlen módját választotta.

Vagy mégsem olyan érthetetlen az, amit Bonhoeffer tett? Keith Clements egy angol klasszikusú idéz, hogy perspektívába állítsa a bonhoefferi utat: „Soha nem lehetett valamit túlságosan szeretni, de gyakran lehetett rosszul szeretni.” S ha a nagy többség rosszul szeret, talán szokatlan lépésekre kell elszánnia magát annak, aki igazán szeret.

■ CSEPREGI ANDRÁS

Virágok Bonhoeffer kivégzésének helyén

A háromnapos konferencia egyik programpontja az oberasbachi gimnázium diákjainak rövid előadása volt, melyben Dietrich Bonhoeffer és menyasszonya, Maria von Wedermeyer egymással folytatott levelezéséből olvastak föl. A hallgatók között ott volt Maria későbbi férje, Paul M. Schniewind is, aki örömmel beszélgetett egyházunk ifjúsági referensével, a magyar csoportot vezető Balog Eszterrel.

JOG, ERKÖLC, TEOLÓGIA ÉS AZ EMBER

Mégis, kinek a halála?

► **Néhány éve örök egy sima fehér papírlapot, amelyen a következő szöveg áll: „Alulírott kinyilvánítom azon akaratomat, hogy amennyiben halálom előtt egészségileg kritikus állapotba kerülök, semmiféle mesterséges beavatkozással (gépi vagy bármilyen) életemet meg ne hosszabbítsák.”**

Nem tudom, mit kezdenék ezzel a nyilatkozattal, ha valóban nekem kellene döntenem válságos helyzetben. Lélegeztessék-e géppel, ha már fuldoklik, táplálják-e mesterségesen, ha nem tud enni, adjanak-e gyógyszert, amikor már megmondták, hogy gyógyíthatatlan a beteg... Mert nem tudhatom, hogy a nyilatkozat, amelyet ez az asszony egészségre, szellemi képességei birtokában tett, ugyanazt tartalmazza-e, mint amit betegen, de mégis itt és most, még az élok között gondolna. Hiszen ki az, aki a beteg adott állapotáról – kétséget kizáróan – meg tudná mondani, hogy ez már a vég, innen biztosan nincsen visszaút?

Tizenöt éve éber kómában

A közelmúltban ismét fölcseppent a kegyes halál körüli viták, amikor az Egyesült Államokban egy tizenöt éves éber kómában fekvő asszony mesterséges táplálásának megszüntetéséről vitázott a családja. A történet dióhéjban a következő: Terri Schiavo, az akkor huszonhat éves floridai fiatalasszony 1990. február 25-én családi házukban összeesett. A férje, Michael öntudatlan állapotban talált rá, ő hívta ki a mentőket. Az asszonyt kórházba szállították. Megállapították, hogy Terri egy táplálkozási betegségben, bulimiában szenvedett, amelynek következtében káliumhiány lépett föl a szervezetében. Megállt a szíve, és csak mintegy fél óra múlva tudták újraéleszteni. Az agya ennyi ideig nem jutott oxigénhez. A férj tizenhat napon át éjjel-nappal a felesége mellett volt, aki egy hónappal később nyitotta ki újra a szemét. A környezetéről azonban soha többé nem vett tudomást, úgynevezett éber kómás állapotba került.

Michael – apósával és anyósával együtt – a legnagyobb gondossággal ápolta a feleségét. A férj házat bérelt, ahol együtt laktak a szülőkkel, ápolói tanfolyamot végzett, hogy szakszerűbben láthassa el a beteget; öltöztette, fésülte, parfümöt vett neki, néha még ki is festette, hogy szebb legyen. Territ egy speciális rehabilitációs intézetben elektrostimulációs módszerrel is kezeltették, abban reménykedve, hogy ez majd felébreszti a kómából. Azonban minden próbálkozás sikertelen volt, Terri továbbra sem ébredt fel.

Egy kómás beteg ellátása elképzelhetetlenül sok pénzbe kerül. Michaelnek eleinte volt miből költe-

ni: a bíróság Terri nőgyógyászát felelősnek találta, amiért nem vette észre a tragédiához vezető, életveszélyes káliumhiányt, ezért hétszáz ezer dollárt ítél meg Terri ápolására, háromszáz ezer dollárt pedig Michaelnek, amiért az élete kettétört. A pénz azonban az eltelt tizenöt év alatt elfogyott. 1993-tól súlyosan megromlott a viszony a férj és Terri szülei között. Ennek hátterében állítólag az anyagi állapotok álltak. 1998-ban Michael ereje végére jutott, úgy vélte, hagyni kellene a feleségét csöndben elmenni. Azt állította, Terri is így akarta: amikor Michael nagymamája 1988-ban az agyhalál állapotába került, még sokáig táplálták mesterségesen. A fiatalasszony állítólag akkor mondta, hogy ha ő kerülne ilyen helyzetbe, Michael húzza ki belőle a csöveket, ő nem akar így élni.

A kilencvenes évek végén hosszas huzavona kezdődött: a bíróság többször határozott a fiatalasszony mesterséges táplálásának megszüntetéséről. 2000-ben és 2003-ban el is távolították a szondát, amellyel a nő tápanyagot és folyadékot kapott, majd pár nap múlva a szülők kérésére visszahelyezték. Újabb kérelem, újabb ítéletek, majd halasztások követték egymást. A szülők bevetették a médiát is: készítették egy videofelvételt, amelyen úgy tűnt, hogy a fiatalasszony rájuk mosolyog, szemével reagál a szavaikra, és egyébként is nagyon jól néz ki. A Time magazin szerint mindez egy több nap alatt készült, ügyesen összevágott felvétel. Trükk. Semmi köze Terri valódi állapotához, amely sajnos csupán vegetálás, és visszafordíthatatlan állapot. Ezt többször több független orvoscsoporthoz is megállapították.

Terri Schiavo életéből és halálából médiacirkusz lett. A jobb és a baloldal egyaránt igyekezett a maga hasznára fordítani az eseményeket, a kórház előtt az életet védő és a kegyes halál intézményét pártoló mozgalmak tüntettek, a CNN naponta közölte Terri laborleleteit, a bulvárlapok címlapokon hozták a fényképeit. S mindeközben a szerencsétlen asszony az ágyában feküdt, s nézett valahová, ahová mi, élok nem láthatunk. Végül március 18-án eltávolították a tápláló csövet a nő gyomrából, s két héttel később Terri Schiavo szíve megszűnt dobogni.

A szomorú történetnek még ezzel sincs vége: a szülők és a férj – aki évek óta élettársával él, s két gyermek apja – most azon vitatkoznak, fölboncolják-e Terri tetemét. Michael ragaszkodik hozzá, hogy kiderüljön, milyen károsodást szenvedett a nő agya.

Még itt van, és foghatom a kezét

Megértem a férjet, és megértem a szülőket is. Iszonyú nehéz lehet az embernek a saját gyermeke halálát kimondani. Még akkor is, ha pontosan tudja, régen nem élet az már, amit él. De itt van, megfoghatom a kezét, amely meleg, és amely ugyanaz a kéz, mint amellyel kicsi korában belém

kapaszkodott. Lehet persze, hogy ez a ragaszkodás nem több pusztán önzésnél. A szülő nem akarja elengedni a gyereket, akkor sem, ha valahol a szíve mélyén pontosan tudja: neki talán az lenne a jobb.

De tudja-e valóban? Hiszen akiről szó van, semmit nem képes közölni a külvilággal, a hozzátartozóival. Azért is nehéz a döntés, mert néha-néha igenis van visszaút. Mint például Pascal Schröder esetében. A kisfiú – írja a Stern – négyéves korában egy működő kotrógép alá esett, és a klinikai halál állapotába került. Pascal fölébredt a kómából. Ma nyolcéves, és iskolába jár. Bár értelmi fogyatékos, de él, és a szülei végtelenül boldogok, hogy velük lehet. Susanne Altemeyer huszonnégy évesen egy influenza következményeként hónapokig volt kómában. Ma huszonnyolc éves, újra tud írni és olvasni, bár nehezen beszél és mozog. Ő mondta el –

ugyancsak a Stern riporterének –, hogy vannak emlékképei az öntudatlan állapotáról. Emlékszik rá, ahogy az őt masszírozó ápolónő köpenyének gombjait a hátán érezte, hogy mennyire dühös volt, amiért nem tudott beszélni, s hogy néha legszebben kirántotta volna a gyomorszonda csövet magából. „És mégis – mondta az egykori fogorvos-asszisztens –, ha életem hátralévő részét éber kómában kellene töltenem, akkor is azt választanám a halál helyett.”

Sajátos nyelven beszélnek, érteni kell

Németországban közel tízezer beteg fekszik éber kómás állapotban. Nagyon sokat közülük a családjuk ápol. Mert amikor az orvosok már föladják, ők még mindig reménykednek. Karl-Otto Mackenbach

1999 óta ápolja a feleségét, aki egy autóbalesetet követően került éber kómás állapotba. „Annegret sajátos nyelven beszél, érteni kell. Én pontosan tudom, mikor éhes, mikor van rosszul, és mikor érzi jól magát” – mondja a férj. A pár gyerekei – két kislány – eszténként beszámolnak az édesanyjuknak az iskolai dolgokról, és együtt járnak biciklizni egy különleges kerékpáron. A férj meg van győződve róla, hogy Annegretnek ez így jó. „Embertelen, amit szegény Terrivel műveltek. Sokkal jobb lett volna, ha elzárják előle a levegőt” – nyilatkozta a lapnak a német férfi.

Werner Wolter édesanyja még korábban rendelkezett arról, hogy mi történjék, ha állapota visszafordíthatatlanná válna. Hat hétnél tovább ne folytassák se a kezeléseket, se a mesterséges táplálást – írta. A müncheni asszonyt nyolcvankét évesen súlyos agyvérzés érte. Amikor a fia érvényesíteni akarta a végakarátát, a kórház alkalmazottai kegyetlenséggel vádolták. Nyolc hetes mesterséges táplálás után a férfi mégis hazavitte édesanyját. Egy héttel később családja körében az asszony csöndesen elaludt.

A modern orvostudomány „termékei”

Az éber kómában lévő betegek nagy része a modern orvostudomány „terméke”. A gyomorszonda, amelyen keresztül akár éveket is táplálhatják a betegeket, a legutóbbi évek találmánya. A korábbi gyakorlat, az orron keresztüli táplálás néhány hétig volt csak lehetséges, mert gyulladásokhoz vezetett. A kómába esett betegek többsége korábban néhány hét vagy hónap alatt meghalt. A katolikus egyház és a nemrég elhunyt II. János Pál egyértelműen fogalmazott. „Nincs mit mérlegelni. A kómában lévő beteg is nővérünk vagy fivérünk, teljes emberi méltóságának birtokában. Különleges ápolásra, ember-társi segítségre szorul.”

Csakhogy nem lehet szemérmesen elhallgatni, hogy mindez súlyos pénzkérdés is. Csak Németországban egymillió euróra becsülik a kómás betegek ellátásának költségeit. És ez csak az érem egyik oldala. A másik etikai-filozófiai kérdés: van-e joga az embernek ahhoz, hogy maga válassza meg a halálának körülményeit, hogy ha már elviselhetetlen számára az élet, méltósággal fejezhesse be? Az egyik tábor szerint a válasz igen. A másik álláspont szerint az emberi élet szent, csak Isten szabhatja meg, hogy meddig tartson. A való élet azonban sokkal bonyolultabb annál, mintsem hogy elméletek segítségével el lehessen benne igazodni. Minden egyes ember egyetemes és megismételhetetlen. Sorsáról nem dönthet csak az orvos vagy csak a hozzátartozója vagy csak az egyház; az esetek zömében saját maga sem. Keveset tudunk a halálról, és még kevesebbet merünk beszélni róla. Holott ez az egyik legfontosabb kérdés az életben.

■ JÁSDI BEÁTA

Kaptam már – nézetem szerint igaztalan – kritikát az élet-halál kérdéseiről, elsősorban az elmúlásról írva, mégis veszem a bátorságot arra, hogy ismét foglalkozzam minden élet végső bizonyítékával. Mert csak az halhat meg, aki él.

A pápa drámai haldoklása, Terri Schiavo halálba engedése és az Egyesült Államokból hazatért orvos-író, Bitó László legújabb könyve – Eutanázia vagy eutélia? A boldog élet és a jó halál titka – mind-mind arra sarkall, hogy figyelmet szenteljünk e témának. Bitó könyve pedig igazi kihívás a számunkra. Nem a halál, hanem a meghalás, a haldoklás készlet állásfoglalásra – vélekedett a glaukóma, a zöld hályog hatásos gyógyszerének világhírű felfedezője, aki nem akart megpihenni orvos-kutatói babéraján, hanem irdalmi, filozófiai teljesítményével, könyveivel a hazai szellemi élet egyik meghatározó egyéniségévé vált. A Pallas Pályában Heller Ágnes kérdése nyomán zajlott a vita az új fogalomról, az euteliáról. Bitó szerint ez a kifejezés, amelynek a jelentése „jó vég”, nincs megterhelve olyan negatív felhangokkal, mögöttes tartalommal, mint az eutanázia.

A haldoklástól és az elmúlástól való félelem fiatalabb életkorokban is ránk törhet; valójában ott lappang minden félelmünk mögött. De még nyomasztóbbá válik ez az érzés életünk befejező szakaszában, idős korban, amikor egyrészt minket is utolérnek a korosodással járó betegségek, másrészt tanúivá válnak szeretteink, barátaink szenvedésének és eltávozásának.

A jó véghez, a jó halálhoz való jus-

sunk képviselői elsősorban az önröndelkezési jogra hivatkoznak, mondván, hogy életünk meghatározó tényei közül a születésünkre nincs befolyásunk, de a halálunkkal kapcsolatban kell, hogy legyen beleszólási lehetőségünk. A másik oldalon az élet szentsége áll: egyedül az Úristen kompetenciája dönteni halálunk idejéről és módjáról.

Valójában már régen nem itt húzódnak a frontvonalak. Bár sokan ma is rövid haldoklás után távoznak el, egyre inkább meghosszabbodik a végső út – gondoljunk csak a két leggyakoribb végzetes betegségre, a szívizominfarktusra és a rosszindulatú daganatokra. A kardiológiai centrumok, illetve a korszerű daganatkezelések révén az első diagnózis után éveket, akár évtizedekig élhetünk, de látjuk az út végét. Nem mindegy, hogy permanens rettegés vagy jó minőségű élet jut ilyenkor osztályrészünkül.

A viktoriánus korban a szexről nem illett beszélni, a halál viszont a közbeszéd tárgya volt. Ma a szexualitás nemcsak hogy nem tabutéma, de bántóan a nyilvánosság része, ellenben a halálról nem illik szólni – elemezte egy hozzászóló a vitában. Bitó László ezt a helyzetet kívánja megváltoztatni, segítendő azokat, akik a távoli vagy közeli eltávozásra készülnek. Érdekes helyzet. A keresztény gondolkodás filozófiailag eltér az író megközelítésétől – bár igen érdekesek a szerzőnek a Szentírás és talán

leginkább Jézusnak az utolsó vacsorán elmondott szavain alapuló fejtegetései –, de a teendőket illetően szinte teljesen azonos a következtetés. Szükséges a haldoklók, a meghalásra készülők segítése, lelki gondozása, a távozásra való felkészítésük. Az örök élet reménye ebben meghatározó, de emellett a test ápolása és a lélek erősítése ugyanúgy megilleti a hívő embereket, ahogyan bárki más is.

Préda István kardiológusprofesszor a terápiás túlbuzgóság káros voltáról beszélt, vagyis az utolsó stádiumban már értelmetlenül, inkább a beteg terhére alkalmazott olyan beavatkozásokról, amelyek csak arra jók, hogy bizonyítsák: mi mindent megtettünk a beteg érdekében.

Terri Schiavo szélsőséges esetében benne van az orvostudomány fejlődéséből adódó dilemma. Nem csak a kómában lévő betegekre nézve igaz, hogy biológiailag életben tarthatók éveket, akár évtizedekig is – ugyanez lehetséges számos más betegség végstádiumában lévőknél is. A keresztény orvosok ezért szólnak terminális medicináról, kerülve a passzív vagy aktív eutanázia kifejezést. De a megoldás nyilvánvalóan nem a szavakon múlik. Napi kérdéssé vált, hogy meddig alkalmazzuk a biotechnológia, illetve a gyógyszerintézet lehetőségeit, hogy mikor és milyen módon adjuk fel a küzdelmet. Az euteliában viszont ismét a családra, a szeretteinkről való méltó elbúcsúzásra, a megbékélésre kerül a hangsúly.

A békés eltávozás

Mit jelent ma a köztudatban az eutanázia? – teszi fel a kérdést Bitó László. „A lélegeztetőgép leállítását, a fájdalomcsillapító túladagolását vagy a kegyelemdőfést injekciós tűvel. Akkor is eutanáziának – jó halálnak – hívjuk ezt, ha nincs ott senki, aki megfogná a haldokló kezét, enyhítené fájdalmát, emberszámba venné.” Az eutélia viszont a jó halál fogalmát kiterjeszti a felkészülésre; az utolsó hetek, napok, órák rítusai áthangolhatják életérzésünket, enyhíthetik a halál zsarnoki képzetét, kioltathatják halálfélelmünket. Eutanázián végül is a test halálba segítését értjük; az eutélia, a jó vég azonban életünk utolsó szakaszára gondolva az egész embert – testi-lelki-szellemi valójában – tekinti, és készíti fel a távozásra.

A mélyen humanista író vitázik az egyházakkal, némi joggal úgy vélve, hogy nem adnak megfelelő válaszokat a világ változásaira, többek között az élet-halál nagy kérdéseiben. Álláspontja jellemzősége szolgálaton meg egy idézet: „Hangsúlyozom az eutélia szóval mindarra utalok, ami könnyebbé, nyugodalmasabbá, megbékéltebbé, kielégítőbbé, boldogabbá teheti életünk utolsó szakaszát: végül is a búcsút az élettől, a megbékélést az elkerülhetetlen halállal. Az eutélia másik nagyon fontos célja mindazoknak a visszaéléseknek a visszaszorítása vagy megszüntetése, amelyeket a törvény háta mögött működő mindennapos »passzív« – jórészt a beteg tudta

nélkül és gyakran akarata ellenére, orvosok és ápolók által végrehajtott – halálba engedés tesz lehetővé. Vagy a csakis irgalmas gyilkosságoknak nevezhető leplezett aktív eutanázia különböző módjait... a fekete angyalka működése.”

Idézem Polcz Alaine-t, aki az elmúlt évtizedekben – többek között a hospice mozgalom meghonosításával – a legtöbbet tette hazánkban a tanatológia, a haldoklás, a halál, a gyász kultúrája terén: „Harminc év foglalkozom haldokló betegekkel és családjuk sorsával. Sok mindenben nem értek egyet Bitó László könyvével... Ugyanakkor elmerülök és érdeklődéssel olvasom írásait... akivel vitatkozom, jó barát, és nem akar meggyőzni semmiről. Csak elmondja gondolatait, meglátásait... arra kéri, hogy újragondoljam, revidíció alá vegyem azt, amit csinállok, amiben hiszek, ahogyan a munkámat végzem... Korunk legégetőbb kérdéseire nyúl hozzá egy tudós elmélyültségével és emberi érzékenységgel.”

Erasmus és Luther óta lappangva vagy nyíltan jelentkezik a vita, hogy a humanizmus vagy a kereszténység adja-e a jobb válaszokat az élet nagy kérdéseire. Úgy vélem, ötvízhetők az üzenetek. Dolgozószobám falán jól megfér együtt a két nagy egyéniség képe.

Végül hallgassuk Ady Endrét. A békés eltávozás című versének befejező sorait:

„Feledt kérdésként, választalan
Bukjam csöndbe omoltan:
Ha nem voltam, ne vágyjak lenni
S maradjak titok, hogyha voltam.”

■ FRENKL RÓBERT

Isten listája

A televízió már több ízben műsorára tűzte Steven Spielberg rendezésében a *Schindler listája* című filmet. Ez a megragadó mű egy, a második világháborúban lezajlott, valós történetet dolgoz fel.

Oscar Schindler a háború elején jól jövedelmező üzleteket bonyolít; számára a saját érdeke, gazdagodása az egyetlen szempont. A film nyomon követi, ahogyan ez a tehetős és önző ember lépésről lépésre átalakul a zsidók megmentőjévé, miközben minden vagyonát feláldozza. A náci párt tagjaként befolyását, anyagi javait veti latba, hogy embereket mentessen meg a haláltól. A film címében szereplő lista ezeregszáz ember nevét tartalmazza. Akinek a neve szerepel a felsorolásban, annak ez az életet jelenti, aki pedig hiányzik a listáról, az a koncentrációs táborba jut.

Oscar Schindler – ahogy telik az idő – egyre nagyobb áldozatokat hoz „embereitért”. Több esetben az életét kockáztatja, amikor a kielezett politikai helyzetben náci vezetőket veszteséget meg annak érdekében, hogy szemet hunyjanak kevésbé burkolt mentőakciók láttán. Ugyancsak veszélyes helyzetbe kerül, amikor Auschwitzból igyekszik visszazserezni az adminisztrációs tévedésből

odairányított nőket. Nem kevésbé kockázatos az a vállalkozása sem, amikor hadiüzemmel alakított gyárában szándékosan selejtes töltényeket gyárt, majd – zsidó származású könyvelője legnagyobb megdöbbenésére – az összes megmaradt pénzét abba öli, hogy megfelelő minőségű töltényeket vásároljon, amelyeket a saját gyártásúak helyett ad tovább, nehogy bezárják a gyárat, és halálba küldjék a munkásokat. Közben cinkosan a könyvelőre kacsintva megjegyzi, hogy nagyon szomorú lenne, ha a gyárában használható fegyvereket gyártanának. Amikor a háború véget ér, Schindler megítélése megváltozik a világ szemében. A látszólag az elnyomók oldalán álló emberből üldözött válik, menekülnie kell.

A film legmegrendítőbb jelenete, amikor a háború végén búcsút vesz „zsidóitól”. A megmentett emberek hálájuk jeléül egy aranygyűrűt ajándékoznak neki, amelybe a *Talmud* egy sorát vésik: „Aki egy embert megmentett, mindenkit megmentett.” Schindler pedig összeroppan, és könnyes szemmel, értetlenül mutat az autójára, hogy annak árán még legalább tíz embert megmenthetett volna. Vagy a horogkeresztes arany kifiző-

jét eladva egy újabb embert. Mindenki megrendül körülötte, és bizonygatják, hogy mindent megtett, amit csak lehetett, ő mégis a felelősség súlya alatt ösztörtörve távozik a gyárból.

A cikk címében utaltam arra, hogy Istennek is van egy listája a megmentendőkről. Am ő nem ért lehetőségei végére, nem korlátozta cselekedetét az anyagi javak szűkössége. Isten „történetének” végén nem lesznek olyan szívszorító képsorok, amelyeken majd azon kesereg, hogy talán nem tett eleget, s hogy esetleg lett volna módja többet tenni... Nem! Ő mindenkiért mindent megtett, ami csak lehetséges volt, mert semmit sem tartott meg önmagának, hanem mindent feláldozott megmenekülésünkért. „Most ugyan még nem látjuk, hogy minden uralma alatt áll, azt azonban látjuk, hogy az a Jézus, aki rövid időre kisebb lett az anyaloknál, a halál elszenvedése miatt dicsőséggel és tisztességgel koronázott meg, hiszen ő Isten kegyelméből mindenkiért megízlelte a halált.” (Zsid 2,8b–9)

Ebből az igéből is felragyog előttünk, hogy Jézus Krisztus áldozata olyan tökéletes volt, hogy az semmiféle hiányt nem szenved, és kiegészítésre sem szorul.

■ HORVÁTH MÁRIA

Botta Dénes felvétele a holokausz magyarországi emléknapijának délelőttjén készült

Kóros rajongás?

EVÉLET LELKI SEGÉLY

Szökéné Bakay Beatrix

► „Lányom az idén ballag el az általános iskolából. Jó tanuló, jövőre gimnáziumban folytatja a tanulmányait. Kicsi kora óta rajong a sztárokért. Szobája falán mindig ott van az aktuális kedvenc posztere. Éjjel-nappal üvölt a zene a szobájában. Sztárnaplót vezet, amelybe újságcikkeket, fotókat gyűjt imádjottjairól. Ha valamelyik kedvenc zenekara koncertezik, akár több száz kilométerre is el kell vinnünk, mert képes lenne egyedül utánuk menni. Úgy érzem, hogy keresztény nevelésünk kudarcba fulladt. Vagy normális ez a rajongás?”

Kedves aggódó anyuka! „Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt” (Préd 3,1) – tanítja nekünk Jeruzsálem királya, a bölcs prédikátor. Bizony, megvan az ideje mindennek. A rajongásnak is. Bizonyos életkorban a rajongás a normális lelki fejlődés része. Ha őszinték vagyunk magunkhoz, akkor bevalljuk, hogy tiniként mi is rajongtunk olyan filmszínészekért, énekesekért vagy sportolókért, akik az adott kor népszerű sztárjai voltak.

A rajongással minden tinédzser azt fogalmazza meg, hogy milyennek szeretné látni saját magát; ez többnyire a külsőségeket érinti, mint például a ruházat, a stílus, a gesztusok. De ha példaképet keres, akinek valamelyik belső tulajdonsága ragadta meg, aki a környezetében él, és teától talpig hiteles figura. A rajongás mögött ma ritkán van valódi tartalom. Az elmúlt években Magyarországon is népszerűvé vált valóság- és kibeszélőshow-k megmutatták, hogy a hamis csillogás és a gyorsan kapott népszerűség a fiatalok valódi bálványává vált. Tudás, tehetség, igazi eredmények nélkül is újságcímlapra kerülhet valaki. Sok szomorú életsors bizonyítja, hogy ez mennyire személyiségromboló hatású.

Nem könnyű feldolgozni a gyorsan jött népszerűséget, majd a még gyorsabb népszerűségvesztést. Félelmetes, hogy egy, a közelmúltban készült magyar felmérés szerint az általános iskolások többsége mégis valóságshow-szereplőkhöz akar majd felnőttként hasonlítani. Ennek lelki mozgatórugója pedig a hétköznapi életből való kitörés vágya: irigylésre méltónak találják azt, aki „benne van a tévében”. Látnunk kell azt is, hogy a rajongás könnyen átszaphat imádatba, illetve egyfajta vallásos áhitatba, amely arra szolgál a fiatalok – vagy ma már nem ritkán a felnőttek – számára, hogy a lelki ürességet pótolja. Egyes sztárok olyan élő bálványokká nőnek rajongóik szemében, hogy még „házi oltárt” is állíthatnak nekik.

„Ne legyen más istened rajtam kívül! Ne csinálj magadnak semmiféle istenszobrot azoknak a képmására, amik fenn az égben, lenn a földön, vagy a föld alatt a vízben vannak. Ne imádd és ne tiszteld azokat, mert én, az Úr, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok!” (2Móz 20,3–5a) – mondja az Úr, ezért számunkra nyilvánvaló, hogy Istenünk számára utalatos dolog az, ha természetmennyieit bálványozzuk. Ezért a keresztény ember számára természetes, hogy nem vesz részt a sztárkultusz fenntartásában. No de hogyan magyarázzuk meg, fogadtassuk el ezt gyermekeinkkel? Tiltsunk, büntessünk, esetleg sírva rimáncodjunk azért, hogy jobb belátásra térjenek?

Ne gondolja a kedves levélíró anyuka, hogy keresztényi nevelése csődöt mondott. Ne feledje, hogy Istennek nincse-

nek unokái, csak gyermekei! Leánykájának is át kell élnie, hogy Isten rátalált. Meg kell harcolnia a hit szép harcát. Javaslom, hogy ismerkedjen meg gyermeke kedvenceivel, s közben próbálja szeretettel, de tudatosan formálni ízlését. Mutasson rá az értékekre úgy, hogy közben tájékoztatja gyermeke érdeklődési és látókörét. Jó jel, hogy a tanulás jól megy neki, mert ez azt mutatja, hogy nem fanatizálódott.

De vigyázat! Rossz jel, ha a rajongás akadályozni kezdi a napi élet normális menetét. Ha valaki elveszíti a kapcsolatot a valódi élettel, és a képzelet világában él, az nagyon veszélyes! El kell mondanunk a fiataloknak, hogy a művészet nagyszerű dolog, és bizonyára szegényebb lenne az életünk, ha nem bukkannánk olyan dalokra, versekre és előadókra, amelyek és akik segítenek megfogalmazni az érzéseinket.

Szükségünk van példaképekre. Ma is hálával gondolunk azokra a tanítóinkra, előljáróinkra, akik mintáink voltak útkeresésünk időszakában. Igyekezzünk mi magunk is megragadni, krisztusibb példává válni gyermekeink számára, és ne feledjük arra is megtanítani őket, hogy mindannyian egyediek, értékesek Isten előtt és a mi szemünkben is! Mindez hozzásegítheti őket ahhoz, hogy megkeressék az Úrtól kapott feladatukat s azt, hogy miért sírtak föl e bús világban. Azt a feladatot, amelyet úgy és ott csakis ők végezhetnek el. Ha ezt meglelték, többé már nem mások életét, hanem a sajátjukat akarják majd élni! Azért pedig nagyon sokat kell imádkozni, hogy ez az élet Krisztusban való élet legyen. Ehhez kíván lankadatlan erőt mint lelki kész és édesanya:

■ SZÖKÉNÉ BAKAY BEATRIX

Leveleiket „Lelki segély” jelleggel várjuk szerkesztőségünk címére. Kérjük, jelezzék, hozzájárulnak-e ahhoz, hogy a leveleikre adott válasz lapunkban is megjelenjen.

HETI ÚTRAVALÓ

Énekeljétek az Úrnak új éneket, mert csodákat tett! (Zsolt 98,1)

Húsvét ünnepe után a negyedik héten az *Útmutató* reggeli igéiből Isten kegyelmének csodájaként újjászületett emberek új énekeit hallhatjuk, mint az élő Krisztus élő gyülekezetének életjelét. Reformátorunk is egyetért heti igénk felhívásával – Cantate! –, mert „Isten egyik leggyönyörűbb s legdicsőbb ajándéka az ének. Haragszik is rá a sáttán, mert sok kísértést és gonosz gondolatot út el vele az ember. Az ördög egyszerűen nem bírja ki.” Jézus is új himnusszal dicsőítette Istent csodáiért: „Magasztallak, Atyám, menny és föld Ura, mert elrejtetted ezeket a bölcsék és értelmek elől, és felfedted a gyermekeknek” (Mt 11,25), akik felvéve Jézus praktikus és boldogító igáját, énekelve adnak hálát a megtapasztalt Isten-ismeretért. Az Úr választottaitól Pál azt kéri, hogy „intsétek egymást zsoltárokkal, dicsérettel, lelki énekekkel; háláadással énekeljétek szívetekben az Istennek” (Kol 3,16). „Új ének ez az új országról, az új teremtsérről, az új emberről, aki nem a törvényből vagy cselekedetből, hanem a Lélektől született, aki maga is csupa csoda, s azt is tesz a mi Urunk Krisztusban.” (Luther) Az élő Krisztus élő gyülekezetének tagjait a világgosság Atyja az ő evangéliuma, az igazság igéje által újjászülte, ezért Jakab gyakorlati tanácsa nekik szól: „...szelíden fogadjátok a belétek oltott igét, amely meg tudja tartani lelketeket.” (Jak 1,21) Zeng-e a mi szívünkben is a tanítványok új éneke, amely egybecseng a mennyi seregek dicsőítő énekeivel: „Dicsőség a magasságban Istennek” (Lk 2,14), vagy csak a kövek kiáltását hallják a körülöttünk élők? Örvendezve és fennhangon kiálthatjuk: „Áldott a király, aki az Úr nevében jön!” (Lk 19,38), miután felfedeztük Isten csodáit az életünkben. Pál dicsőítő éneke mindazért zendül fel, amit „Krisztus tett általam a pogányok megtéréséért szóval és tettel, jelek és csodák erejével, a Lélek ereje által” (Róm 15,18–19). Élettelen hangszerei vagyunk-e Urunknak, vagy Pállal együtt tisztán csendül fel szívünkben az új ének? „Imádkozom lélekkel, de imádkozom értelemmel is, dicséretet énekel lélekkel, de dicséretet énekel értelemmel is.” (1Kor 14,15) A gyülekezet építését szolgálja-e tanításunk, legyen az csupán öt, értelemmel kimondott szó? Jézus kétszer is így figyelmeztet: „Imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!” Az ő magányosan elmondott, kitartó könyörgése – vérével megpecsételt új éneke – meghallgatásra talált, „angyal jelent meg neki a mennyből, és erősítette őt” (Lk 22,39–46). Péter vallástétele Krisztus helyes megismeréséről tesz tanú(bizony)ságot: „Uram, kihez mennék? Örök élet beszéde van nálad. És mi hisszük és tudjuk, hogy te vagy az Istennek Szentje.” (Jn 6,68–69) A mai napig Istenünk legnagyobb csodája egy ember életében, ha hittel, lélekkel és értelemmel elmondhatja ezt az öt szót: „Jézus Krisztus Isten Fia Megváltó”, amelyet „automatikusan” követ az újjászületett ember új éneke: „Újjászült szívem így feléd dobban, / És ajkam téged dicsér boldogan.” (ÉÉ 59,2)

■ GARAI ANDRÁS

Könyvajánló

SZÓSZÓRÓ

Ifjúságirovat-gazda: Balog Eszter

Képzeld, kedves olvasó, egy nagyon aranyos kis könyvre bukkantam pár nappal ezelőtt a budapesti Huszár Gál evangélikus könyvesboltban. Igazából az eladó hívta fel rá a figyelmemet: „Megjelent a *Kötőjeles* történetek folytatása, ezt is Hézszer Gábor lelkész, pasztorálpszichológus válogatta. Magát biztosan érdeklí. Megmutathatom?” – és már a kezemben is volt a barnás borítójú újdonság. „Jaj de jó” – gondoltam magamban, miközben belelapoztam a friss kiadványba, hiszen még jól emlékeztem az előző kötet történeteire.

Nem csalódtam a folytatásban sem. A könyv írásai – amint ezt a viszonylag hosszú, de találó cím is mutatja – *Mindennapi és nem egészen mindennapi történetek* mindennapi és nem egészen mindennapi embereknek. Ha szeretted a rövid, csattanós és mégis mély mondanivalót hordozó, néhol meditatív írásokat, anekdotákat, melyek lényegében az Istenhez, a hithez való viszonyulásról szólnak, akkor minden bizonnyal haszonnal fogod forgatni. A gyűjtemény anyagait fel lehet használni egyéni töltkezésre, ifjúsági órákon való megbeszélésre, de megfelelő áhítatok megtartásához, illetve gyülekezeti ifjúsági lapok, iskolai újságok készítéséhez is. Tartalmas ajándéku szolgálhat barátnőd vagy barátod, szüleid születés- vagy névnapjára is.

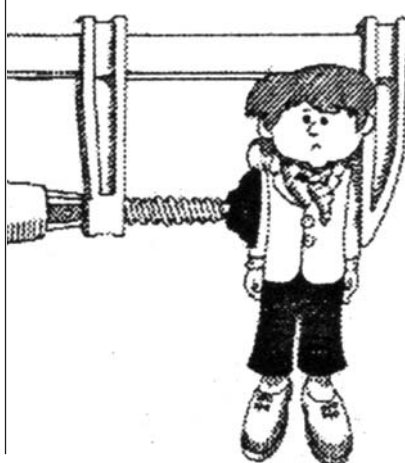
Legvégül szólaljon meg a leghitelesebb ajánló, maga a könyv is...

Út Istenhez

Isten nem mondja:

– Az az út hozzám vezet, ez pedig nem, hanem:

– Bármit teszel is, hozzám vezető úttá válhat, ha úgy teszed, hogy hozzám vezessen! (Martin Buber)

Szorítócsavar

Szorítócsavar – nélkülözhetetlen, ha még nem száraz az enyv tart, tartást ad Szorítócsavar – megszilárdít, egyben tartja, amit szétesés fenyeget... Szorítócsavar – összehúzza, nincs már ide-oda imbolygás, mozdulatlan, biztonság, semmi nem történhet, formaszilárdít Szorítócsavar – unalom? közönyösség? belenyugvás a változhatatlanba?

De: milyen az a szilárdít, mely nélkül az ember nem élhet...? (Gal 5,1 alapján)

Ha érdekes és hasznos könyvre, CD-re stb. bukkansz, írd meg nekem az eszter.balog@lutheran.hu e-mail címmel! Szívesen bemutatjuk ebben a rovatban.

■ BALOG ESZTER

(Mindennapi és nem egészen mindennapi történetek... Kálvin Kiadó, Budapest, 2005. Ára: 650 Ft.)

Emlékezés Mátis István nyugalmazott lelkészre

Ifjúkoromban rajongtam Gyenesért, a Kapernaumban folyó szolgálatért. *Hernád Tibor*, az intézmény akkori vezetője „fogadott fel” először, majd néhány év alatt két vezetőváltás is történt Gyenesen. Mi – néhány társsal – a vezetőváltások ellenére kitartottunk a nyári munka és az ott üdülő, már megszokott közösség mellett.

Ekkor ismertem meg *Mátis Istvánt*. Ajkai szolgálat után került a Kapernaum élére, s fogadott munkatársává mint harmadéves teológust. Ő akkor már hatvankilenc éves volt. Haja hófehér, de tartása egyenes, járása fúrge; méltóságteljes embert ismertem meg benne. Szívesen fogadott minket. Sofőrködtünk, bevásároltunk, gondoztuk az öregotthon lakóit, az üdülő vendégeinek programokat szerveztünk. A hetvenes évek végén azután egy gyors vezetőváltás miatt – akkoriban előfordulhatott ilyen – kiszorultam a Kapernaumból. Akkor még nem sejtettem, hogy Mátis István életének utolsó szakaszában találkozunk majd újra, illetve hogy élete utolsó eseményeinél is mellette lesznek. Az újbóli találkozás a budavári gyülekezetben történt: amikor megkezdtem ott a szolgálatomat, örömmel fedeztem fel a rendszeres igehallgatók sorában Pista bácsit, akinek az arca mit sem öregedett a közben eltelt évek alatt.

Mátis István 1908. augusztus 15-én született *Mátis István* pálfai lévita tanító és felesége, *Gyenisz Mária* gyermekeként. Középsős iskolai tanulmányai végeztével a soproni teológiára iratkozott be. Teológusként tanulmányúton járt Észtországban. Székesfehérvárott szentelték fel, és itt volt segédlelkész is, majd tábort lelkész feladatokat is kapott. Rövid komáromi segédlelkészesség után a felsőszeli egyházközség lelkésze lett; 1939-től 1945-ig tartott az itteni szolgálat.

Ebben az időben kötött házasságot *Raisz Líviával*, így már családos emberként élte át a Szlovákiaiból való durva kitoloncoltatást. (A felsőszeli gyülekezet szétszóródott nyája még évtizedekkel később is kedvesen emlékezett lelképítőjére.) Ebben a nehéz élethelyzetben először csakvári segédlelkészességgel bízták meg, majd

a Vas megyei Nádassd evangélikus népet szervezte anyagületezetté. Lelkészi pályáján a leghosszabb időt Ajkán töltötte. A szocialista iparvárosban sok küzdelemmel végezte a szolgálatát. Itt kellett feleségének, hat gyermeke édesanyjának a koporsója mellé is odaállnia.

1977-ben került Gyenesdiásra, ahonnan aztán 1980-ban vonult végleg nyugdíjba. Akkor költözött Budapestre. Gyenesi szolgálatát alatt szerelmesedett bele a zalai táj szépségébe, s vett egy kis parasztházat Tilajon. Nagyon szeretett itt lenni. A csend, a jó levegő, az elmélkedésre alkalmas kert, a test felüldülését segítő kerti munka s a szomszédokkal való barátság sok-sok örömet szerzett számára. A lelkészi szolgálat, az igehirdetés és a tanítás mellett írásra is maradt ereje és energiája: az *Evangelikus Életben* és az *Evangelikus naptárban* jelentek meg novellái, 1996-ban pedig novelláskötete látott napvilágot *Küszöb előtt* címmel.

2005. március elején egy kedves délelőtötöltöttem nála. A család akkor már idősgondozó segítségét kérte, mert féltette a kilencvenhét éves öreget. Szellemi frissességben mesélt, emlékeit felidézve beszélgettünk. Másnap elesett, kórházba került, majd néhány nap múlva már az „örzöben” álltunk meg családtagjaival együtt az ágya mellett, hogy úrvacsorát vegyen. Ott nincs helye a liturgiának, de a kérdésre, hogy hisz-e az Úr Jézusban, akit egész életében prédikált, egyértelműen válaszolt.

Néhány nap múlva a család hazavitette; csendben, félelem nélkül ott ment az örök hazába. Utolsó mondataira így emlékeztek vissza családtagjai: „Egész életemben Jézusra néztem, és tudom, hogy hozzá megyek, szeresdtek egymást!” Március 17-én meghalt.

A nagy család tagjai, volt gyülekezteinek képviselői és szolgatársai búcsúztak tőle a Deák téri templomban. *D. Szabik Imre* elnök-püspök emlékezett Pista bácsi életére, szolgálatára, és hamvai mellett e sorok írója hirdette az evangéliumot, azon ige alapján, amely Mátis István egész életének és szolgálatának meghatározója volt: „Ne félj, csak higgy!” (Mk 5,36)

■ BENCE IMRE

ISTENTISZTELETI REND / 2005. április 24.

Húsvét ünnepe után 4. vasárnap (Cantate). Liturgikus szín: fehér. Lekció: Jak 1,16–21. Alapige: Mt 21,14–17. Énekek: 233., 318.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (német) Andreas Wellmer; de. 11. (konfirmáció, úrv.) Keijo Gardsrom (finn); du. 6. Bence Imre; **II., Húvösvölgyi út 193., Fehé** de. 10. Herzog Csaba; **II., Modori u. 6.** de. 3/4 II. Sztójánovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. Fülöp Attila; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Hokker Zsolt; **Újpest, IV., Lebütök M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv.) Smidélíusz Gábor; du. 6. (orgonazenés) Geröfi Gyuláné; **VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) Szirmai Zoltán; du. 6. (ifjúsági) Kézdy Péter; **VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Kertész Géza; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák, úrv.) Szpisák Attila; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Kertész Géza; **VIII., Vajda P. u. 33.** de. 9. Smidélíusz András; **IX., Gát utcai római katolikus templom** de. 11. (úrv.) Szabó Julianna; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. fél 11. Smidélíusz András; **Kerepesi út 69.** de. 8. Verasztó Teodóra (teológushallgató); **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Schulek Mátyás; de. 11. (úrv.) Schulek Mátyás; du. 6. (vespera) Gerlai Pál; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Gerlai Pál; **Magyar tudósok krt. 3. (Egyetemi Lelkészség)** du. 6. (úrv.) Jutta Hausmann; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Zsugyel-Klenovics Katalin; **XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Kendeh György; **XIII., Frangepán u. 41.** de. fél 9. Kendeh György; **Zugló, XIV., Lőcséi út 32.** de. 11. (úrv.) dr. Reuss András; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Verasztó Teodóra (teológushallgató); **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Kendeh K. Péter; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 75. (nagytemplom)** de. 10. Bátorovszky Gábor; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 11.** de. 10. dr. Fabiny Tamás; **Cinkota, XVI., Batthyány I. u.** de. fél 11. Blatniczky János; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Blatniczky János; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Kósa László; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Kósa László; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Eszlényi Ákos; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. Eszlényi Ákos; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Györi Gábor; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (ref. templom)** de. 8. Györi Gábor; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Széll Bulcsú; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Széll Bulcsú; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Györi János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Solymár Gábor; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza.

■ Összeállította: BODA SZUSZA

Nyár

Nyár dereka volt, csendes, halk szélzúgásos délután, a legutóbbi nyár egyik jel-telen délutánja, senki nem gondolhatta most inkább, mint tavaly vagy azelőtt, hogy élete legutolsó nyarán szemléli azt, ahogy az akácok fürdetik koronájukat az enyhe szélben és a virágok arcukat a lemenő napban. Miért gondoltuk volna idén inkább, mint tavaly vagy előbb, hogy ez így, az ő társaságában már soha többet? Szelid és magukra mit sem adó akácok, egy olyan kertben, amely akár ligetnek is válhat, ahol nincs kerítés, de tudható, hogy hol kezdődik a szomszédosság, talán még az állatok is tudják, akik át-átjárnak, hogy szorgolassanak, kaparászanak, hozzádörgölődzenek fölpuposított gerinccel. Át-átlép a szomszédasszony is, dolga nincs vele, hiszen szükségét nem szenved.

Falu? Néhány ház valahol a zalai dombok közt, ahogy a terep engedi, egyik feljebb, a másik valahol a mélyben, ez erre néz, amaz háttal vet emennek. Végtelen szegénység és szegénység, csak éppen minden megvan, ami kell. Öreg bútorok, karosszék és íróasztal meg ágy, a papírokon írás, egy olyan kéz alól, amely még a történelmi országban tanulta a szépírást, saját kezűleg barkácsolt eszközök, tárgyak, csomókban, halmokban, kupacokban, amit a kert megterem, méhes, pannon csönd, a mindennapi lét megismerhető és elmondhatatlan titkai. Örök nyarak.

Mindig egyedül, de soha nem magányosan.

Az öregember ülve is mintha magasabb lett volna, mint a mellélépők, a gyermekei s azok barátai. Talán mert széke alatt nemcsak a gyanútlan zalai föld húzta meg magát észrevétlenül, hanem az idő, az egész huszadik század. Az öregember nekik háttal ülve is tudta, hogy mit tesznek éppen, és mire vágnak a gesztenyefái, főtt a domboldalban, őz- és vaddisznócsapások hurkaiiban, szelid fánrikoltásban. Főleg az a hatalmas, amit ő ültetett java férfikorában, tehát évtizedekkel ezelőtt; kétágú irdatlan törzse már rég átfoghatatlan, terméseit szétszórja őszről őszre, hogy azok majd a városban szolgálják a karácsonyi családi együttléteket. Ha nem is minden szem termése a fának, hiszen a természet évről évre úgy dönt, hogy egyik-másik elrejtőzhet az avarban, hogy majd valamelyik tavaszon mint izmos palánta jelentse be jogát az élethez.

Az öregembernek a haja fehér volt, tekintete és az egész lénye vakítóan tiszta, kilencvenévesen is magától értetődően ajánlotta, hogy ki- és fölnevel egy-egy gesztenyefát az arra érdemeseknek. A gesztenye lassan növekedik, aki valaha látta virágozni, annak túl sok kívánsága már nem lehet a termésre. Azt mondják, az öregember pap volt valamikor, végigszolgált számos évtizedet és falut. Mindig falusi lelkipásztor volt,

de beszédén semmi kenetesség, és nyoma sincs azok fellengzősségének, akik a közembereknél közelebb vannak a szétszéghez. Tudás viszont sugárzott belőle, nem az ismeretek, a műveltség és nem is a tapasztalatból összesűrűsödött tudás, hanem valami meghatározhatatlan létismeret, amely tartás is egyben, amely tehát idő is, és az idővel bánni tudó erkölcs. Amely tehát időtlenség. Amelyet nem lehet hirdetni, követésre ajánlani, csak képviselni. Élőszóban és írásban, a szószékről lejöve, egy magasságba jutva a többi emberrel. Soha fel nem téve a kérdést, hogy „Ki vagyok én?” és „Mi végre vagyok én?” Ezek – hite szerint – már eldőlték tőle függetlenül. Nincs más dolga – gondolhatta –, mint ennek megfelelően élni. Végtelen szabadságban – a gondviselő akarat minden rezzenésére figyelve, azaz a szabadság és a kötelességtudás szüntelen mámorában.

Aki együtt volt vele, ha csak órákra is, egy dologban biztos lehetett: a világban rend van. Most, hogy elment, ránk testálya emlékeit, szavait és gesztenyefáit a poros-saras zalai lankákon, most, a bizakodó tavaszban nem gondolhatunk másra bánatosan derült szívvel, mint arra, hogy a világban rend van. A létezésnek van rendje és szerkezete, van iránya és oka. És van sugárzása, amely nem vakít, csak körülöfög.

■ ALEXA KÁROLY

Természetbúvár és császári matematikus

Frölich Dávid emlékezete

„A Magas-Tátra hazánk legmagasabb hegytömege; a közepének gránitból felépült gerincén tizenhárom havas orom van. Meglepően szép látvány tárul itt elénk. A Poprádtól lassan emelkedő vidéket termékeny szántóföldek borítják, melyek között számos község tornya emelkedik; a hegység lábát borító haragos-zöld fenyvesrengtetegből pedig hirtelen, úgyszólván átmenet nélkül tör az ég felé a kopár sziklaóriások láncolata, helyenkint örök hóval telt mélyedéseivel és szakadékaival. Derült időben kékeszürke fény árasztja el a hatalmas láncot, csak olykor-olykor ütökzik bele egy-egy felhő. Ha a hegyóriások füstölögni kezdenek, sűrű gomolyokban szállnak föl belőle a felhők, eltakarva derekukat, de magas csúcsaik a napról bearanyozva büszkén emelik fejüket a felhők fölé” – írja Trianon előestéjén a Franklin-kiadású *A Föld és népei* című sorozat Magyarország foglalkozó kötete.

A fenséges hegység első megmászásáról szóló leírás *Frölich Dávid* evangélikus teológustól, tanártól, orvostól, matematikustól, geográfustól és csillagásztól származik, aki 1615-ben hódította meg saját tudása szerint a Lomnici-, az újabb vizsgálatok alapján a Késmárki-csúcsot. A szepesi szász polihisztor négyesztíz esztendővel ezelőtt, 1595-ben született Késmárkon. Tanulmányait Gdanskban és az Odera menti Frankfurtban végezte, majd tizenkét évet töltött külföldi utazásokkal. Hazatérve szülővárosában telepedt le. Irodalmi munkássága mellett

matematikát és történelmet adott elő magántanítóiént. Az 1533-ban alapított késmárki evangélikus líceumnak 1630-tól volt a rektora.

Szülővárosa, a felvidéki Késmárk ezer esztendőn át Magyarország elválaszthatatlan része, és egy jól meghatározott földrajzi és történelmi egység, a Szepesség egyik meghatározó települése. A várost bevándorlók – szászok és tiroliak – virágoztatták fel, és soknemzetiségű jellege mindig meghatározó volt; a németek mellett magyarok és szlávok lakták. Jelenleg északi szomszédunkhoz tartozik, multikulturális jellege viszont eltűnt, hiszen mai lakói szinte kizárólag szlovákok.

Késmárk az evangélikus hit egyik szépségségi fellegvára. Lutheránus fatemploma 1690 és 1717 között kőalapzat, téglák, sőt vasszögek felhasználása nélkül épült – egy *Mittermann* nevű ácsmester és egy *Lech* nevű faragó munkája nyomán, akiket a hagyomány a svéd király hajóácsainak nevez. Új, eklektikus stílusban fogant evangélikus templomát 1896-ban emelték *Hansen* bécsi építész tervei szerint. Itt nyugszik az egykori várúr, *Thököly Imre*, akinek hamvait *Rákóczival* egy időben helyezték magyar földbe. A templomok mellett áll az evangélikus líceum épülete, melynek építése 1775-re datálható, és amely ma is meglévő, hatalmas tudományos könyvtárat foglal magába.

Frölich természettudományos érdeklődése és aktivitása kiterjedt a csilla-

gászat területére is. Az akkoriban még uralkodó arisztotelészi világgép időszakában a kopernikuszi tanok híveként, sőt terjesztőjeként 1623 és 1642 között húsz éven át szerkesztett és adott ki kalendáriumot magyar, német és latin nyelven. Ezekben rövid krónikák, jövendölések és orvosi tanácsok mellett számos értékes csillagászati, valamint időjárás adatot és megfigyelést közölt. Az 1639-es évkönyvben a forgóféld-hipotézist is indokolni próbálta. 1647-ben *III. Ferdinánd* – aki a magyar király is volt – a „császári matematikus” címmel tüntette ki. Földrajzi munkáiban úttörő módon a közvetlen megfigyelés kezdett a spekulatív elemek helyébe lépni. Fontos tudományos eredménye volt, hogy a légnyomás magasságtól függő változását már *Torricelli* és *Pascal* előtt feljegyezte. A Magas-Tátra meghódításáról szóló említett beszámoló 1639-ben, illetve 1644-ben jelentek meg.

A késmárki városháza – „tegnap”

A szepességi polihisztor, akinek alakját még *Jókai Mór* is beleszötte *Szép Mihály* című művébe, a „szomszédvárbán”, Lőcsén hunyt el 1648. április 24-én. Trianon következményeként az 1873-ban alapított Magyar Kárpát Egylet poprádi Frölich Dávid-emléktábláját „partizán” szétzúrták, az egyesület felbecsülhetetlen értékű anyagát az épület elé hordták, és tüzre dobálták. Szülővárosában háza még áll, de eredeti bejegyzéseket is tartalmazó Bibliájának 1943-ban nyoma veszett. Emléket azonban a zord történelem sem tudja elpusztítani.

■ REZSABEK NÁNDOR

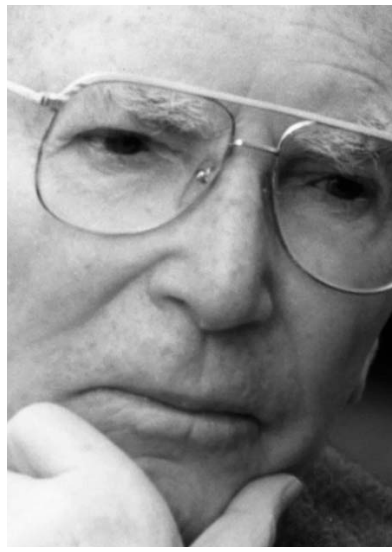

A késmárki evangélikus fatemplom – ma

Az élet értelméről

Konferencia Viktor E. Frankl születésének századik évfordulója alkalmából

► A Logoterápia és Egzisztenciaanalízis Egyesület tudományos ülést tartott április 16-án a Ráday Kollégium dísztermében Az élet értelméről címmel. A hazai és külföldi előadók lélekemelő gondolataikkal méltóképpen emlékeztek meg a logoterápia megalkotójának, Viktor E. Frankl professzornak a munkásságáról.

V. E. Frankl Bécsben munkálkodó pszichológus, pszichiáter és neurológus volt. Nagy meggyőző erővel és bizonyossággal szólott arról, hogy az élet feltétel nélkül értelmes. Életfilozófiájának fő gondolata: „Az ember értelemre irányul (logosz = értelem), és erre az értelemre szüksége van.” Az általa leírt emberkép és terápiás irányzat világszerte elismertséget szerzett; a professzort huszonkilenc egyetem avatta díszdoktorává, számos kitüntetéssel ismerték meg.

A konferencia díszelőadását prof. dr. Wolfram Kurz (Tübingen) tartotta Az élet értelméről címmel. A neves professzor arról beszélt, hogy Isten az embert a saját útjára küldi: az embernek a lehetséges utak sokaságából meg kell találnia a saját útját; tudnia kell, mi célból van ezen a földön.

A remény Istene jelenlétével, útmutatásával velünk van az úton. Szellemi segítséget nyújt ahhoz, hogy az életünket bátran a kezünkbe merjük venni és merjük egy emberhez méltóbb élet eszméjét megvalósítani. Segít felébreszteni magunkban a szabadság álmát, hogy merjük eldobni a felesleges terhet, merjünk megszabadulni bilincseinktől, és legyen bátorságunk azt tenni, ami fontos az életünkben – hangsúlyozta az előadó.

Prof. dr. Bagdy Emőke (Budapest) előadása

sában arról szövegezte Frankl nyomán, hogy mit jelent értelmesen élni a fogyasztói világban. A mai konzumvilág embere „fertőzött tudattal” él – mondta –, hiszen a tömegkommunikáció által „bebetetnek” bennünket, és mi „bevesszük”, amit kínálnak nekünk. A professzor asszony szerint a következő kérdéseket kell feltennünk magunknak és megválaszolnunk: Minek vagyok a fogyasztója? Miért élek, mi a célom, merre igyekszem? Milyen értékek mozgatnak? Vannak-e saját, megtartó belső értékeim?

Dr. Boglárka Hadinger (Tübingen) a jellemerős személyiségekről beszélt és arról, hogyan válhatunk mi is ilyenek. A jellemerős személyiségeknek saját arcukat, gerincük van, és a belső értékek vezetik őket. Jellemző rájuk az önismeret, a bátorság, a belső béke, a tolerancia és az, hogy valami megragadó emberiséget sugároznak – hangzott el az előadásban.

A fent említettek kivül még számos neves előadó referátumát hallhatták a résztvevők. A találkozó két csoportban műhelymunka zárta; az egyikben a logoterápia és a mentálhigiénié kapcsolata, a másikban – e sorok írójának és munkatársának vezetésével – a logoterápia és lelkigondozás összefüggése volt a téma.

■ HONTI IRÉN

Pályázati felhívás

A Bokodi Evangélikus Egyházközség – az egyházmegye elnökségével egyetértésben – pályázatot hirdet lelkes állás betöltésére.

A szolgálati feltételeket a *Lelkesi díjlevél* tartalmazza, amely az esperesi hivatalban (Székesfehérvár, Szekfű Gyula utca 1., tel.: 22/506-677) megtekinthető, illetve amelyet – kérésre – az érdeklődőknek megküld az egyházközség elnöksége.

Pályázni levélben, önéletrajz csatolásával lehet. A gyülekezet presbitériuma igény és szükség szerinti egyeztetés, valamint bemutatkozó szolgálat alapján tesz javaslatot a közgyűlésnek a pályázat eredményének elfogadására.

A közgyűlés határozatáról írásban értesítjük a pályázókat. A lelkes állás tervezett betöltésének időpontja: 2005. július 1.

Az egyházközség elnöksége

Meghívó

Az Evangélikus és Misszió Bizottság szervezésében értekezletet, konzultációt tartunk egyházunk alkoholbeteg-mentő missziójáról, helyzetéről, lehetőségeiről. Az alkalom május 6-án, pénteken 10 órakor kezdődik az Országos Egyházi Iroda földszinti termében. (Budapest VIII., Üllői út 24. Bejárat az utca felől a nagykapu és a könyvesbolt között.)

Program:

10.00: Áhítat, köszöntés – Ittész János püspök

10.30: Bevezető gondolatok – Szeverényi János missziós lelkész

10.45: Előadás: *Iszákosmentő misszió a református egyházban* – Balog Zoltán református lelkész, a Kékkereszt Egyesület elnöke

11.30: Előadás: *Az alkoholbeteg-mentő misszió az evangélikus egyházban* – Balicza Iván evangélikus lelkész

12.00: Ebéd

12.45: Fórum (5-10 perces beszámoló, hozzászólások): dr. Sárkány Annyal, Selmezi Lajos, Magassy Zoltán, Turi Krisztina, Hidasi György, dr. Sikó Zsuzsa, dr. Réthelyi János és mások

14.30: Tervek, döntések, záró gondolatok, áldás – Ittész János, Szeverényi János

Erre az alkalomra szeretettel hívja és várja minden felelősséget vállaló testvérünket az Evangélikus és Misszió Bizottság!

A tavaszi hadjárat előkészítő ütközete

A Pest-Budai Petőfi Egyesület március 20-án autóbussz-kirándulást szervezett a Tokaj–Tarcál–Bodrogkisfalud–Bodrogkeresztúr útvonalon. Az érdeklődőket dr. Kedves Gyula, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum igazgatóhelyettese tájékoztatta arról a kevéssé ismert, győztes ütközetről, amely ebben a térségben zajlott 1848. január 22–23-án.

A hadtörténetész érdekes előadást tartott az egymással szemben álló csapatokról. A szabadságharc honvédségének a nyelve a német volt, alkalomadtán a francia. Ennek magyarázata egyszerű az, hogy egyes katonai szakkiállításokat nem tudtak megfelelően lefordítani magyarra, másrészt teljes egészében idegen ajkú légiók is tartoztak a seregbe. A lengyel és az olasz légió fontos szerepet játszott a szabadságharcban: lelkesen harcoltak a magyar és a világszabadságért anélkül, hogy tudtak volna magyarul. Czetz János ugyan elkészítette a magyar hadi szótárt, de ez nem vált általánosan ismertté.

Az előadó szerint azért a magyar szabadságharc tartott a legtovább 1849-ben, a „népek tavaszán”, mert tanult katonatisztek vezették a magyar hadsereget. Legtöbbjük az osztrák katonai akadémián szerezte tudását. Súlyos erkölcsi problémát jelentett számukra, hogy a ka-

tonai eskü szembekerült a haza szolgálataival. Az uralkodó katonájának esküdtek fel, de a törvényes magyar kormány törvényeit kellett megvédeniük – az uralkodó ellenében. Ezért haboztak sokan, amikor a támadó osztrákok ellen kellett fordítaniuk a fegyverüket. Nemezszer saját volt tisztársaikkal álltak szemben. Az elenséges oldalon is sok magyar tiszt harcolt, és a magyar honvédsereg folyton várta, hogy átálljanak a magyar oldalra. Tudjuk, hogy ez sokszor meg is történt. Közben az osztrák oldalon is abban reménykedtek, hogy a magyar szabadság-

harc ügye mellé felsorakozott tisztek visszatérnek a császár pártjára, vagy amint ők mondták: a törvényesség mellé.

Már akkor is létezett a „beszervezés”, legalábbis próbálkoztak vele az osztrákok. Elfogtak magyar katonákat, és mielőtt elengedték volna őket, egy nyomtatványt adtak a kezükbe, hogy terjesszék a honvédek között. Ebben Schlick tábornok felhívása volt olvasható. Azt ígérték, hogy aki átáll az osztrák oldalra, kegyelmet kap. A katonák felháborodottan adták át a nyomtatványokat a magyar parancsnokságnak; nem akadt közöttük áruló.

Problémát jelentett, hogy mindkét seregnek ugyanolyan barna posztóból készült az egyenruhája. Sok tévedés történt emiatt, hiszen sem a beszédük, sem a ruhájuk nem különbözött egymástól; több alkalommal a saját katonáikra lőttek mind a két oldalon. Ennek elkerülése érdekében Schlick tábornok kötelezővé tette katonái számára egy, a kalapjuk mellé tűzött fehér szalag viselését.

A nehézségek fokozódtak, amikor január 22-én az egész területre átláthatatlan köd ereszkedett. Ebben a kedvezőtlen időjárásban egyik fél sem vethette be eredményesen a tüzéségét. Azt mondják, hogy a császári és királyi haderő órákon át lőtte a tarcali temetőt, mert a ha-

talmas ködben a temető fejfáit magyar honvédeknek vélte...

A csata téje az volt, hogy ki birtokolja Debrecen, a forradalmi kormány székhelyét.

A magyar seregek több részből álltak. Egyebek mellett itt harcolt maga szervezte szabadcsapata élén Oroszhegyi Józsa, a márciusi ifjak egyike. A kemény hidegben befagyott a folyó, így könnyen ment az átkelés, hiába robbantották fel a hidat az osztrákok. A magyar hadsereg élén Klapka György állt, de fontos szerepet töltött be Vetter Antal, Répássy Mihály is. Dembinszky Henrik, a derék lengyel „hadnagyvezér” nem volt alkalmas a fővezéri feladatra, ezért sokak követelésére leváltották tisztségéről. Mészáros Lázár fővezérrel választása sem volt szerencsés. Klapka azonban már bebizonyította, hogy tudása, egyénisége alkalmassá teszi erre a posztra; diadalra vitte a magyar csapatokat a döntő bodrogkeresztúr–bodrogkisfaludi ütközetben. Ez a győzelem erőt és magabiztosságot adott a honvédeknek; látták, hogy tudnak győzni is. Ez teremtette meg a győztes tavaszi hadjárat lehetőségét.

Bodrogkisfalud országútja mellett egy szépen gondozott emlékmű áll; négy oldalán a küzdelemben elesett magyar honvédek nevei olvashatók. A díszsírhe-

lyen emléktábla őrzi az első világháborúban hősi halált halt, ottani hősök nevét. Mintegy hatvan név sorakozik katonás rendben az emléktáblán.

Nemrég a falu közös akarattal, anyagi áldozat vállalásával mellszobrot állíttatott Klapka Györgynek. A gyönyörű szobor Veres Gyula Alpár szobrászművész alkotása. A mögötte álló szép, hatalmas és korszerű iskolát is Klapka Györgyről nevezték el. A lelkes helybeliek közadakozásból a helység egy magaslátán nagyméretű emlékművet is állítottak a Tarcál–Bodrogkeresztúr–Bodrogkisfalud határában lezajlott fontos és győztes ütközetnek. Ezzel példát adtak arra, hogy miként őrizheti meg a múlt értékeit egy kicsiny település.

■ BERÉNYI ZSUZSANNA ÁGNES

BÉRES Az egészséges emberért

Tavasszal se fájjon a fejünk

Idén sokan azt hittük, már soha nem fog eljönni a tavasz. Sokáig tartott a hideg, szeles, téli időjárás. Aztán a természet ősi rendje szerint, ha lassan is, de megérkezett a várva várt napsütéssel a langyos tavaszi idő. Az első igazán tavaszi hétvégén, aki csak tehetett, kirándult, járta az újjáéledő természetet, vagy esetleg elutazott a rokonokhoz.

Azonban, ahogy a mondás is tartja: tavasz a tavasz. Csak pár napig örülhettünk a langymelegnek, hamar visszatért a hideg, esős idő. De az előrejelzés néhány nap múlva már ismét meleg tavaszi időt jósolt ciklonokkal és anticiklonokkal.

Az ilyen sorozatos időjárás-változások legtöbbször szervezetet nagyon megviselik. Tavasszal pedig szinte hetente változik az időjárás. Az időjárás változásaira nem egyformán vagyunk érzékenyek. Egyeseknél a hőmérséklet változása vagy a szél feltámadása, míg másoknál a sok esőzés válthatja ki a panaszokat. A nőket, egyes krónikus betegeket és az időseket jobban megviseli a változás, de a frontérzékenység hajlama öröklődhet is. Tünetei a fejfájás, amely akár több napig is

tarthat, ingerültség, ólmos fáradtság, alvászavar, illetve a reflexidők megváltozása, ami balesetet is okozhat. Mindezek nemcsak a mindennapi életünket keserítik meg, hanem a tavasz adta örömeiket sem tudjuk igazán kihasználni.

Sokan nem is tudják, hogy a kellemetlen tünetek megelőzhetőek, illetve csökkenthetőek. Hiszen ma már léteznek olyan megelőzést szolgáló, illetve tüneteket enyhítő szerek, mint a **Béres Antifront**, amely az egyetlen olyan természetes hatóanyagokat tartalmazó készítmény, mely speciálisan az időjárás-változás által okozott panaszok enyhítésére szolgál. Hatékonyan csökkenti az időjárás-változás, a frontátvonulás okozta fejfájást, szédülést, fáradtságot, rossz közérzetet. Ha Ön tudja magáról, hogy frontérzékeny, akkor a természetes, gyógynövényi hatóanyagokat tartalmazó **Béres Antifront** szedését már célszerű a meteorológiai front előrejelzésekor, de legkésőbb az első tünetek jelentkezésekor megkezdeni.

A **Béres Antifront** segít Önnek abban, hogy a borús napokat problémamentesen váltsa fel a kellemes, derűs idő.

Az **Antifront** gyógyszernek nem minősülő gyógyhatású készítmény.

A kockázatokról és a mellékhatásokról olvassa el a betegtájékoztatót, vagy kérdezze meg kezelőorvosát, gyógyszerészét!

Meghívó

A Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület közgyűlésének szavazati és tanácskozási joggal rendelkező tagjait a Székesfehérvári Evangélikus Egyházközség gyülekezeti termében április 30-án, szombaton 14 órakor kezdődő gyűlésre a MEE 1997. évi IV. tv. 73. §-a alapján tisztelettel és szeretettel összehívjuk.

TÁRGYSOROZAT:

1. Áhítat – Vető István

2. A gyűlés megnyitása, határozatképesség, kimentések – dr. Weltler János

3. A 2004. április 24-i ülés jegyzőkönyvének rövid ismertetése – jegyzők

4. Püspöki jelentés – Ittész János

5. Felügyelői jelentés – dr. Weltler János

6. Hozzászólások

7. Tájékoztató a délelőtti egyházkerületi presbitéri gyűlésről – Deme Dávid lelkészi jegyző

8. Jelentések: egyházkerületi missziói lelkész – Verasztó János, egyházkerületi GAS-előadó – Béres László, egyházkerületi ügyész – dr. Tölly Zoltán, egyházkerületi bíróság – dr. Tatár Ágnes, püspöki titkár – Menyes Gyula

9. Határozathozatal a Győr-Soproni Egyházmegye kettéválásának kérdésében

10. Határozathozatal a Győrújbaráthoz tartozó ménfőcsanakai gyülekezet önállósulásának kérdésében

11. Tervezett programok, naptáregyeztetés

12. Egyebek, indítványok

13. A gyűlés bezárása

Dr. Weltler János egyházkerületi felügyelő és Ittész János püspök

HÍREK, KÖZLEMÉNYEK, ESEMÉNYEK

A Deák Téri Evangélikus Leánygimnázium és a Deák Téri Evangélikus Gimnázium összes volt növendéke (az 1952-ig és az 1996 óta végzettek) találkozó rendezést április 29-én, pénteken 15.30-kor a templomban, 16.30-kor pedig a díszteremben. Igét hirdeti Smidélus Gábor lelkész. Előadók: Schulek Mátyas igazgató, valamint a 2000-ben érettségizettek és a gimnázium diákjai.

Fizessen elő lapunkra!

A Bethánia CE Szövetség május 6-án, pénteken 18 órai kezdettel választási közgyűlést tart budapesti központjában (Budapest IX., Angyal u. 30.). A szövetség május 7-én, szombaton 10 órai kezdettel tartja tavaszi országos csendesnapját. Amennyiben az előző napi választási közgyűlés nem lenne határozatképes, e csendesnap keretében tartja meg választási közgyűlésének 2. fordulóját is a Budapest-Józsefvárosi Református Egyházközség templomában (Budapest VIII., Salétrum u. 5.). Szeretettel hívunk minden érdeklődőt ezekre az alkalmakra.

CONTENT

digitális templomi orgonák

Magyarországi egyházi, orgonafülszövegi, iskolai kórusok használt, egyedi minőségű

digitális templomi orgonák Hollandiából!

Magyarországon elsőként illusztrációs egyházi és magánzenék részére, igen kedvező feltételekkel és rugalmas ügyintézővel.

Magyarországi képviselő: Tutto Hangszer Kft
8300 Tapolca, Dóli tőr 1.
Tel.: 87/510-566, fax: 87/510-

APRÓHIRDETÉS

Alapítvány keresztény, nyelvi gyerektáborokat szervez Angliában, Svájcban és Németországban. Tel.: 1/276-9675.

Hévízen, a Nymphaea-házban (www.evip.hu/nymphaea) szoba, apartman kiadó. Tel.: 83/343-993; fax: 83/321-705; e-mail: medaer@axelero.hu. Üdülési csekket elfogadunk.

Szeretettel kérjük evangélikus testvéreinket, hogy támogassák adójuk 1%-ának felajánlásával a

Bethesda Kórház Alapítvány!

2005-ben egy új röntgengép beszerzéséhez kérjük segítségüket!

Adószám: 180 425 39-1-42.

ÚJ HARANGOT RENDELJEN IFJ. FARKAS TITUSZTÓL

MINDEN MÉRETBEN A LEGKEDVEZŐBB ÁRON 30 KG-TÓL 11 000 KG-IG

Kiváló minőség, kitűnő kidolgozás, kedvező ár, hangzásra öntve!

Harangvillamosítás, harangtartóállvány-készítés, programozóórák, harangvezérlés telefonról, toronyóra-készítés, -szerelés, alkatrészfeldolgozás. REFERENCIA 400 TEMPLOMBÓL!

Harangszó 2003 Bt.
Ifj. Farkas Titusz

2200 Monor, Kistói út 26. Tel.: 30/371-9696, fax: 29/410-119
A Harangszó 2003 Bt. a Dévai Szent Ferenc Alapítvány támogatója.

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból április 24-től május 1-ig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
<p>9.25 / m2 Örömhír. Az evangélikus egyház műsora (25')</p> <p>10.04 / Kossuth rádió Istentisztelet közvetítése a vizsolyi református templomból. Igét hirdeti Bölcskei Gusztáv református püspök. (56')</p> <p>20.00 / Hallmark Öten a mennyországból (amerikai filmdráma). Amikor a magányos, idősebb férfi életét veszti egy balesetben, ismeretlen helyen ébred, amely nem más, mint a mennyország. A film azzal a céllal készült, hogy a nézők figyeljék azokra a dolgokra irányítsa, amelyek igazán lényegesek az életben. (37')</p> <p>21.00 / PAX Jubá 2004. (ZMC - 60')</p>	<p>8.00 / Spektrum Földi mennyország 5. rész: A hinduizmus, 6. rész: A buddhizmus (24' + 24')</p> <p>11.45 / Petőfi rádió Szimbólumok hétről hétre</p> <p>13.15 / PAX Pálosok Fejezetek a kereszténység történetéből, 2. rész (vallástörténeti sorozat) (26')</p> <p>15.00 / PAX Kalendárium, 1. rész Az év jeles ünnepeit felvonultató sorozatban megismerkedünk böjtmás havának ünnepeivel, a téltemetés és halmazkodás szokásaival. (37')</p> <p>19.30 / HBO A sors könyve (amerikai filmdráma, 1983)</p>	<p>13.00 / PAX Nógrádi dombokon Templomépítő, 7. rész (dokumentumfilm-sorozat)</p> <p>15.00 / Filmmúzeum Az ötödik pecsét</p> <p>16.45 / mtv Maradj velünk Találkozás Jézussal (10')</p> <p>18.30 / PAX Élő kövekként, 2. rész Harmati Béla evangélikus püspök (30')</p> <p>20.00 / PAX Azelőtt magyarok voltunk, 1. rész (premier) (dokumentumfilm-sorozat) (40')</p> <p>22.05 / PAX Gyökerek Családfa, 1. rész (családtervező sorozat) (ZMC - 49')</p>	<p>9.00 / PAX Isten ma is gyógyít? Alpha kurzus, 13. rész (ismeretterjesztő sorozat) (47')</p> <p>12.20 / Duna Tv Isten kezében (ism.)</p> <p>15.00 / Duna Tv Mennyei kapuk A pécsi bazilika (20')</p> <p>15.40 / Bartók rádió Hitélet és történelem Föníciaiból Karthágóba (20')</p> <p>16.45 / mtv Evangélikus ifjúsági műsor (10')</p> <p>20.00 / PAX Azelőtt magyarok voltunk, 2. rész (dokumentumfilm-sorozat) (40')</p> <p>22.00 / PAX Törzs Családfa, 2. rész (családtervező sorozat) (48' - ZMC)</p>
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
<p>13.30 / Bartók rádió Budapesti Bach-hét, 2004 Szalai Antal hegedül. Bach: d-moll partita, BWV 1004. (Deák téri evangélikus templom, június 8.) (30')</p> <p>18.25 / PAX Élő kövekként, 4. rész Szabik Imre evangélikus püspök (31')</p> <p>19.25 / Bartók rádió Kulturális történelem A 16-17. században hazánkban is tevékenykedtek misszionáriusok. Olaszországból érkeztek hozzánk, a világ végének számító, a török által megszállt területre... (30')</p> <p>22.05 / PAX Ágak Családfa, 3. rész (ZMC - 47')</p>	<p>12.20 / Duna Tv Élő egyház (ism.) (30')</p> <p>15.00 / PAX Hortobágy Nemzeti parkjaink, 10. rész (ismeretterjesztő filmsorozat) (25')</p> <p>15.45 / Európa, Európa Iskolakerülők (magyar filmdráma, 1989) A vidéki kollégium tele van anyagi, erkölcsi és szellemi problémákkal küzdőkkel, senki sem figyel a másokra. Kivételesen Csörös tanár úr (Eperjes Károly), aki kudarcokkal teli élete ellenére kiapadhatatlan energiával próbálja segíteni a gyerekek sorsát. (93')</p> <p>22.00 / PAX Rügyek. Családfa, 4. rész (családtervező sorozat) (ZMC - 48')</p>	<p>6.03 / Petőfi rádió Pax rádió Negyvenöt év a katolikus egyház szolgálatában. Beszélgetés Somodi János kanonokplébánossal Horton. (27')</p> <p>7.00 / Rádió C (FM 88,8) Az evangélikus ébresztőműsor vendége az Amaro Del. Műsorvezetők: Csapó Krisztián és Györe Balázs. (60')</p> <p>12.10 / Duna Tv Isten kezében Egy tiszta hang - a Magyar Katolikus Rádió (30')</p> <p>20.00 / PAX Illúzió és valóság (premier) (dokumentumfilm) (45')</p> <p>23.20 / mtv Mélyen őrzött titkok (magyar filmdráma, 2003) (89')</p>	<p>5.45 / tv2 Reggeli gondolatok (30')</p> <p>10.15 / mtv „Igy szól az Úr!” (15')</p> <p>11.30 / Duna Tv Édesanyám. Vallomások versben és prózában (15')</p> <p>12.10 / Duna Tv Élő egyház (26')</p> <p>13.10 / PAX Azelőtt magyarok voltunk, 3. rész (dokumentumfilm-sorozat) (40')</p> <p>15.00 / Bartók rádió Jubilato Deo. Évszázadok egyházi muzsikája (60')</p> <p>16.04 / Kossuth rádió „Édesanyák, édes mostohák” Az összeállítás tisztelgés az édesanyák előtt. (56')</p> <p>20.00 / PAX A természet és a Biblia (48')</p>

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Pál írja: Azt remélem Istenről, hogy lesz feltámadásuk mind az igazaknak, mind a gonoszoknak. ApCsel 24,15 (Jóel 2,11b-12; Mt 11,25-30; Kol 3,12-17; Zsolt 28) A halál ténye a hívőt és a nem hívőt egyaránt próbatétel elé állítja. Míg azonban egyesek a végtől, a teljes megsemmisüléstől való félelemmel tekintenek földi életük végére, addig a hívők Krisztusra néznek, és a feltámadás reményében találnak megnyugvást. Talán némelyeknek furcsa volt, amikor II. János Pál pápa halálakor a Szent Péter téren összesereglett több százezres tömeg tapsolni, énekelni kezdett a szomorú hír bejelentése után (is). Pedig hát mindannyian, akik Krisztus feltámadásának hirdetői vagyunk, mélységes hálával és örömmel köszönhetjük meg az életet annak az Úrnak, aki adta, aki a halál után is kezében tart majd, s aki feltámaszt az utolsó napon. Cantate: énekeljünk az Úrnak, aki csodáját velünk, rajtunk is megcselekszi, most és a feltámadás óráján!

Hétfő

A reményesség hitvallásához szilárdan ragaszkodjunk; mert hű az, aki ígéretet tett. Zsid 10,23b (Zsolt 119,116; Jak 1,17-25/26-27; Zsid 12,1-11) Isten hűsége megkérdőjelezhetetlen. Az ember viszont sajnos ingecsk ingatag; még a legőszintebben tett fogadalmait is sokszor megszegjük. Azonban a keresztségben olyan ajándékot s az úrvacsorában újra és újra olyan megerősítést kaptunk az Úrtól, amely minket, gyarló, feledékeny, bűnös gyermekeket újjáteremt, formál, hogy hűek maradjunk a hitvalláshoz. Hány és hány kiváló hitvallóban bővelkedik egyházunk története! Mi lehetett a titkuk? Annak az Istennek a megtartó kegyelme, aki hű volt és hű marad tegnap, ma, holnap.

Kedd

Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem mindazzal él az ember, ami az Úr szájából származik. 5Móz 8,3b (Jn 6,51; Lk 19,36-40; Zsid 12,12-17) „Fogyasztói társadalom” – íme, milyen szép nevet adtak neki, hadd legyen egyértelmű: „Nincs más dolgod e földön, mint fogyasztani...” Kenyér, étel, ital, tárgyak sokasága, hasznos és haszontalan holmik özöne, mindazok a cikkek, amelyek testi létünk fenntartásához kellenek, betöltik lelkünket, tudatunkat, elfoglalják gondolatainkat, bilincsbe verik a szívünket. Jól van ez így...? Jézus megharcolt a kísértővel a pusztában, szájából elhangzott a mózesi ige (Mt 4,4). Isten Fia önmagát adta, hogy végre megértsük: az ige és a testté lett Ige nélkül valójában koldusok vagyunk...

Szerda

Hagyj fel a rosszal, és cselekedj jót, törekedj békességre, és kövesd azt! Zsolt 34,15 (1Thess 5,23; Róm 15,14-21; Zsid 12,18-24) A pápa temetésén politikai, vallási ellenfelek nyújtottak kezet egymásnak; talán a zsolttáros mondatával vagy valami hasonló gondolattal a szívükben. Volt, aki Rómát elhagyva letagadta, más magyarázkodott a békejebb miatt. Urunk, Istenünk, hát ilyenek vagyunk? Ennyire hamisak? Menthetetlen az ember (az emberiség)? Csak másodpercekre tudunk megbékülni, kicsit jót tenni, követni szavadat? Szánd meg ezt a nemzedéket!

Csütörtök

Istennek kell inkább engedelmeskednünk, mint az embereknek. ApCsel 5,29 (Jer 1,7; 1Kor 14,6-9,15-19; Zsid 12,25-29) Hány kis árulása van mindennapjainknak, amikor félve az emberek reakciójától vagy érdekből, lustaságból, közönyből stb. nem Isten akaratának, hanem emberekének teszünk eleget! Pedig Isten nem lehetlent kíván tőlünk – éppen hogy a javunkat akarja. Törvényei, amelyek iránt engedelmisséget vár el, értünk adtak: életünkért, békénkért, üdvösségünkért.

Péntek

Mindent helyesen cselekedett: a süketeket is hallóvá teszi, a némákat is beszélővé. Mk 7,37 (Ézs 50,5; Lk 22,39-46; Zsid 13,1-14) Isten titka, ha egy ember az evangéliumot „egyszer csak” meghallja, megérti. Vagyis amikor szíven találja őt, felismeri magát a Biblia tükrében, megtérésre hívja. Akkor jön csak rá, hogy süket volt Isten igéjére. Jézus cselekszi ezt bennünk, ha megtörténik a csoda. Hallani és hirdetni: ez egymással karöltve jár, hiszen aki megéleli Isten szeretetét, kegyelmét, az már „akarva” sem tud többé néma maradni! De mennyire hogy nem! Köszönjük meg Urunknak a jóhír-hallás és -szólás ajándékát.

Szombat

Hívj segítségül engem a nyomorúság idején! Én megszabadítlak, és te dicsőítsz engem. Zsolt 50,15 (ApCsel 3,6-8; Jn 6/60-62/63-69; Zsid 13,15-25) Média hír: A-ban terrorcselekmény hatására, B-ben természeti katasztrófa miatt, C-ben súlyos vonatszerencsétlenség miatt hívők sokasága keresi fel a templomokat. „Nagy nyomorúságok” idején a világ minden táján emberek milliói keresik a választ mennyei Atyjuk házában. És vajon hányan mentek el a „megszabadítás” után a dicsőítésre? Igen, zörgetünk Istenünk „ajtájan” a bajban, de a köszönettel, a hálával, a naponkénti őszinte bizalommal is odafigyelnek-e hozzá? Karja tárva van előttünk!

■ KÖHÁTI DOROTTYA

LAPUNK A VILÁGHÁLÓN:

WWW.EVELET.HU

Evangelikus Élet

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ HETILAPJA

E-mail: evelet@lutheran.hu
ÉvÉlet on-line: www.evelet.hu

Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5518, fax: 1/486-1195. Szerkesztőségi titkárság: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztők: Györi Virág vez. szerk. (virag.gyori@lutheran.hu), Dobsonyi Sándor (sander.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: Huszár Mariann (marian.huszar@lutheran.hu). Tervező-szerkesztő: Nagy Bence (bence.nagy@lutheran.hu). Főmunkatárs: Gazdag Zsuzsanna (zsuzsa.gazdag@lutheran.hu)

Rovatvezetők: Bogdányi Gábor – EvÉlet OnLine (gabor.bogdanyi@lutheran.hu), Hafenschker Károly ifj. – Liturgikus sarok (hako@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio Oecumenica (peter.kende@lutheran.hu), Köhát Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu)

Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518, fax: 486-1229. Felelős kiadó: Kende K. Péter (peter.kende@lutheran.hu)

Nyomdai előállítás: Szikra Lapnyomda Rt. Felelős vezető: Matolcsy Miklós vezérigazgató E-mail: szikra.kervigh@szikralapnyomda.hu

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön negyed évre 2132 Ft, fél évre 4264 Ft, egy évre 8528 Ft, szomszédos országba egy évre 2900 Ft (108 euró), egyéb külföldi országba egy évre 33 800 Ft (135 euró).

Csak a minden hónap 16-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság.

Beküldött kéziratokat nem ösztönöz meg és nem küldünk vissza. Adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzárta kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőség előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu címre várjuk.